

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
Ι Δ Ρ Υ Μ Α

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

**«ΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ.
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ, ΜΕΣΩ ΥΛΙΚΟΥ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ, ΤΩΝ
ΦΩΝΗΜΑΤΩΝ /f/ ΚΑΙ /v/»**

ΣΚΙΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

A.M. 2011058

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΜΑΚΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2015

Εισαγωγή

Η επιλογή του θέματος της πτυχιακής μου εργασίας έγινε λόγω του έντονου ενδιαφέροντός μου για τις αρθρωτικές και φωνολογικές διαταραχές που συνάντησα στην διάρκεια της πρακτικής άσκησης. Προκειται για διαταραχές που συναντάμε πολύ συχνά κυρίως στην παιδική ηλικία. Θεωρώ, λοιπόν, πως είναι πολλή σημαντική η μελέτη του εν λόγω θέματος, καθώς πρόκειται για ένα ουσιώδες κομμάτι που διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στην εξέλιξη του ατόμου καθώς οι διαταραχές αυτές, έχουν αντίκτυπο στην σχολική και ακαδημαϊκή επιτυχία, στην κοινωνικότητα αλλά και στην ψυχολογία του ατόμου.

Κύριος στόχος είναι να παρουσιάσω αναλυτικά την επεξήγηση των διαταραχών αυτών μελετώντας τα χαρακτηριστικά, τις αιτίες τους αλλά και τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τους. Θα γνωρίσουμε τι πρέπει να προσέχουμε αλλά και τι να εξετάζουμε για να αποκτήσουμε μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση και στην συνέχεια παρέμβαση που θα βοηθήσει κάθε λογοθεραπευτή στο έργο του.

Τέλος, η δημιουργία αναλυτικού και ολοκληρωμένου προγράμματος αποκατάστασης κάνει ταχύτερη και αποτελεσματικότερη την αντιμετώπιση του προβλήματος. Η παρέμβαση στην συγκεκριμένη εργασία αφορά τα φωνήματα /v/ και /f/ τα οποία έχει παρατηρηθεί ότι συχνά δυσκολεύονται να κατακτηθούν από τα παιδιά. Τα φωνήματα αυτά, πολλές φορές αλλοιώνονται, απαλοίφονται ή αντικαθιστώνται, είτε μεταξύ τους, είτε με άλλα φωνήματα. Ύστερα από την χορήγηση του προγράμματος το παιδί θα είναι έτοιμο να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις του σχολείου αλλά και γενικότερα στο κοινωνικό περιβάλλον με περισσότερη αυτοπεποίθηση και θετικά συναισθήματα για τον εαυτό του.

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	5
1.1 Εισαγωγή στις φωνολογικές- αρθρωτικές διαταραχές	5
1.2 Οι διαταραχές άρθρωσης	6
1.3 Τα αίτια των διαταραχών άρθρωσης	6
1.4. Διαταραχές Άρθρωσης – Στοχοθεσία	8
ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	10
2.1 Φωνολογική Διαταραχή	10
2.2 Φωνολογικές Διαταραχές –Στοχοθεσία	11
2.3 Πορεία ασκήσεων ακουστικής διάκρισης	12
2.4 Διαφορική διάγνωση Αρθρωτικών – Φωνολογικών διαταραχών.....	12
ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	14
3.1 Τα φωνήματα	14
3.2 Θέσεις άρθρωσης	15
3.3 Τρόπος άρθρωσης	16
3.4 Η διαδικασία αξιολόγησης.....	17
3.5 Σταθμισμένο Τεστ για τον Ελληνικό Πληθυσμό	28
ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	30

4.1 Βασικά στάδια ανάπτυξης της ομιλίας	30
4.2 Οι επιπτώσεις των αρθρωτικών – φωνολογικών διαταραχών.....	36
4.3 Η συνεργασία γονέα-λογοθεραπευτή.....	37
4.4 Αποκατάσταση φωνημάτων /f/-/v/.....	38
ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	42
5.1 Η αποκατάσταση του φωνήματος /v/	42
5.2 Η αποκατάσταση του φωνήματος /f/.....	50
5.3 Λεξιλόγιο Υλικού.....	58
5.4 Προτάσεις με το φώνημα στόχο /v/.....	68
5.5 Προτάσεις με το φώνημα στόχο /f/	77
5.6 Ασκήσεις Ακουστικής Διάκρισης με τα φωνήματα στόχους /v/-/f/	80
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	90
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	91
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	93

Πρώτο Κεφάλαιο

1.1 Εισαγωγή στις φωνολογικές- αρθρωτικές διαταραχές

Οι φωνολογικές διαταραχές μαζί με τις αρθρωτικές διαταραχές συνυπάρχουν ως υποκατηγορίες μέσα σε έναν γενικό όρο που ονομάζεται διαταραχές του λόγου-ομιλίας. Τα κοινά χαρακτηριστικά τους στην παραγωγή της ομιλίας ήταν αυτά που καθυστέρησαν τον διαχωρισμό τους, ο οποίος έγινε κατά την διάρκεια της δεκαετίας 1970-1980. Η κοινή συμπτωματολογία των δύο αυτών διαταραχών αλλά οι διαφορετικές αιτίες εμφάνισης της κάθε μίας βοήθησε τους ειδικούς στην καλύτερη ταξινόμηση των χαρακτηριστικών αλλά και στην πληρέστερη οργάνωση του θεραπευτικού προγράμματος με σκοπό να ακολουθήσουν σωστές τεχνικές για την αντιμετώπιση των φωνολογικών ή των αρθρωτικών διαταραχών.

Όσο αναφορά τον ορισμό οι αρθρωτικές διαταραχές ορίστηκαν οι διαταραχές αυτές που σχετίζονται με τις περιφερικές κινητικές διαδικασίες της ομιλίας.

Αυτό δημιουργεί σημαντικές διαφορές στην σωστή παραγωγή των ήχων της ομιλίας όπως ορίζουν οι κανόνες. Επομένως τόσο η άρθρωση σαν διαδικασία όσο και οι δυσκολίες στον τομέα της άρθρωσης δεν έχουν φωνητική βάση γεγονός που από μόνο του δημιουργεί σαφέστατη διαφορά αρθρωτικών-φωνολογικών διαταραχών. Από την άλλη πλευρά οι φωνολογικές διαταραχές χαρακτηρίζουν τις διαταραχές στην κατανόηση και οργάνωση των φωνημάτων μέσα στο σύστημα της γλώσσας. Έτσι, οφείλονται σε ανεπάρκειες στο φωνημικό σύστημα ή στα φωνημικά πρότυπα τα οποία είναι διαφορετικά από αυτά που ορίζουν οι κανόνες ως «φυσιολογικά». (Bauman-Waengler, 2008)

Παρότι δεν είναι δύσκολο κανείς να ξεχωρίσει την μια από την άλλη διαταραχή στο κομμάτι της αιτίας που δημιουργούνται παρατηρούμε ότι σύμφωνα με το DSM – IV η εκδήλωση των συμπτωμάτων είναι ακριβώς η ίδια ενώ η διαφορική διάγνωση στηρίζεται κατά βάση στο αν η διαταραχή της ομιλίας δημιουργείται ή όχι από κινητικό έλλειμμα . Παρακάτω ακολουθούν τα διαγνωστικά κριτήρια :

Τα διαγνωστικά κριτήρια, σύμφωνα με τα οποία ένα παιδί εμφανίζει φωνολογική διαταραχή είναι τα εξής:

- 1) Αποτυχία στην χρήση αναπτυξιακά αναμενόμενων ήχων της ομιλίας, οι οποίοι είναι ανάλογοι της ηλικίας της διαλέκτου (λάθη στην παραγωγή, τη χρήση, την έκφραση ή την οργάνωση ενός ήχου, αλλά χωρίς να περιορίζεται σε υποκαταστάσεις ενός ήχου με άλλο ή παραλείψεις ήχων).
- 2) Οι δυσκολίες στην παραγωγή του ήχου της ομιλίας παρεμποδίζουν τη σχολική ή επαγγελματική απόδοση, ή την κοινωνική επικοινωνία.
- 3) Αν υπάρχει Νοητική Καθυστέρηση, κινητικό ελάττωμα του λόγου ή αισθητηριακό ελάττωμα, περιβαλλοντική αποστέρηση, οι δυσκολίες της

ομιλίας είναι μεγαλύτερες από αυτές που συνήθως συνοδεύουν αυτά τα παιδιά¹.

1.2 Οι διαταραχές άρθρωσης

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω η άρθρωση αποτελεί μια σειρά από σύνθετες κινήσεις των στοματοπροσωπικών μυών. Για να υπάρχει ακριβής άρθρωση πρέπει να υπάρχει και ακρίβεια στην τοποθέτηση των αρθρωτών, στην αλληλουχία τους, τον συγχρονισμό, την ορθή κατεύθυνση αλλά και δύναμη. Η αδυναμία του παιδιού εντοπίζεται στο γεγονός ότι ενώ διαλέγει το σωστό φώνημα το προφέρει λάθος λόγω κάποιας ανεπάρκειας/αδυναμίας στον σύνθετο αυτό μηχανισμό. Ο ορισμός της άρθρωσης συνεπάγεται από το ότι αρχικά η εκμάθηση των δεξιοτήτων της άρθρωσης είναι μια αναπτυξιακή διαδικασία που περιλαμβάνει την σταδιακή απόκτηση της ικανότητας κίνησης των αρθρωτών με ακριβή και ταχύ τρόπο στις αρθρωτικές θέσεις που πρέπει. Έτσι, η εκμάθηση της άρθρωσης αποτελεί ένα συγκεκριμένο είδος κινητικής εκμάθησης. Μόλις τα παιδιά γίνονται πιο έμπειρα σε ορισμένες κινητικές ικανότητες, όσο μεγαλώνουν, οι ικανότητες άρθρωσης αναπτύσσονται καλύτερα. Για παράδειγμα, δεν πρέπει να αναμένουμε ένα παιδί δύο ετών να έχει αναπτύξει στον ίδιο βαθμό της ικανότητες άρθρωσης με ένα παιδί έξι ετών.

Αν η άρθρωση ενός ατόμου αποκλίνει σημαντικά από τον κανόνα, τότε μπορεί να διαγνωστεί ως «αρθρωτική διαταραχή». Η διαταραχή αυτή αναφέρεται στις δυσκολίες των κινητικών πτυχών που σχετίζονται με την παραγωγή του λόγου. Τα αρθρωτικά λάθη συνήθως ταξινομούνται με βάση την χρονολογική ηλικία του παιδιού, τα οποία μεταφράζονται σε στάδια, μέσα από την διαδικασία ανάπτυξης. Τα μικρότερα παιδιά είναι σε πρώιμο στάδιο στην εξέλιξη αυτή, ενώ τα μεγαλύτερα παιδιά είναι σε ένα μεταγενέστερο στάδιο ή να έχουν ολοκληρώσει τη διαδικασία. Τα κυριότερα όργανα της άρθρωσης είναι το άνω χείλος, το κάτω χείλος, η κάτω γνάθος, η άκρη της γλώσσας, η ράχη της γλώσσας, η προράχη της γλώσσας και η μαλθακή υπερώα. (Bauman-WaenglerJ., 2007)

1.3 Τα αίτια των διαταραχών άρθρωσης

Εξαιτίας της πολυπλοκότητας του συστήματος άρθρωσης το οποίο όπως αναφέρθηκε αποτελείται από πολλά και διαφορετικά όργανα άρθρωσης η αιτία που δημιουργεί την δυσκολία μπορεί να διαφέρει σε κάθε περίπτωση. Σε πολλές

¹ Σε περίπτωση που το πρόβλημα εντοπίζεται στον κινητικό μηχανισμό της ομιλίας τότε τα παραπάνω κριτήρια θεωρούνται κριτήρια για την αρθρωτική διαταραχή. (AmericanPsychiatricAssociation, 1994)

περιπτώσεις η αδυναμία στην σωστή παραγωγή/εκτέλεση της άρθρωσης οφείλετε σε παραπάνω από μια αιτία. Ο εντοπισμός της αιτίας που δημιουργεί την αδυναμία αποτελεί ένα βασικό στοιχείο της αξιολόγησης καθώς ανάλογα με το πεδίο εντοπισμού του προβλήματος η θεραπευτική προσέγγιση διαφέρει. Οι αρθρωτικές διαταραχές παρατηρούνται ως σύνοδο χαρακτηριστικό σε πολλές διαταραχές άλλου τύπου ωστόσο οι κυριότερες αιτίες εμφάνισης τους είναι οι εξής :

- κώφωση ή απώλεια της ακοής,
- κινητική διαταραχή της ομιλίας
- συναισθηματική διαταραχή
- προβλήματος στην δομή/κατασκευή των οργάνων της άρθρωσης
- καθυστερημένη ανάπτυξη
- ακουστική έλλειψη και αισθητικοκινητικών ελλειμμάτων

Το επίπεδο της δυσκολίας που παρουσιάζει το κάθε παιδί θα λέγαμε ότι σχετίζεται τόσο με τον αριθμό των φωνημάτων που παράγονται λάθος όσο και με τον βαθμό που επηρεάζεται η καταληπτότητα της ομιλίας του. Για παράδειγμα ένα παιδί που παράγει λανθασμένα ένα φώνημα έχει μικρότερου επιπέδου αρθρωτική διαταραχή από ένα παιδί που παράγει λανθασμένα τέσσερα φωνήματα. Όπως είναι λογικό όσα περισσότερα λάθη σε διαφορετικά φωνήματα εντοπίζονται τόσο θα μειώνεται και η καταληπτότητα του λόγου. Αυτό συμβαίνει γιατί κάθε φώνημα αποτελεί βάση για την δημιουργία και άλλων συμπλεγμάτων άρα μια λανθασμένη παραγωγή ουσιαστικά δημιουργεί λανθασμένες αλυσίδες και πλήττει την ομιλία. (Tanner, Dennis C. 2003).

Κριτήρια για την σοβαρότητα του προβλήματος άρθρωσης

Φυσιολογική	Ήπια	Μέτρια	Σοβαρή	Πολύ Σοβαρή
Αρθρωτική	Αρθρωτική	Αρθρωτική	Αρθρωτική	Αρθρωτική
Διαταραχή	Διαταραχή	Διαταραχή	Διαταραχή	Διαταραχή

	<p>Ασυνέπειες στα λάθη</p> <p>Λανθασμένη παραγωγή σε 1-3 ήχους της ομιλίας</p>	<p>Μπορεί να επηρεαστεί η κατανόηση</p> <p>4-8 φωνήματα λανθασμένα</p>	<p>Περισσότερα από 8 φωνήματα λανθασμένα</p> <p>Δυσκολεύει την επικοινωνία</p> <p>Δεν είναι όλα τα φωνήματα διαταραγμένα</p>	<p>Απογοήτευση/άρνηση ομιλίας</p> <p>Ακατάληπτη ομιλία</p>
--	--	--	--	--

Πίνακας 1

(San Diego City Schools Office of Instructional Support San Diego, 2004-2005)

Για την επίτευξη της ολοκληρωτικής αποκατάστασης των δυσκολιών που παρουσιάζει ένα παιδί/ενήλικας στην άρθρωση θα πρέπει να ορίζονται στόχοι κάθε μήνα. Οι στόχοι αυτοί χωρίζονται σε μακροπρόθεσμους (τελική αποτέλεσμα) και βραχυπρόθεσμους (ασκήσεις που οδηγούν σταδιακά στο τελικό/επιθυμητό αποτέλεσμα). Για την σωστή επιλογή στόχο ο κάθε λογοθεραπευτής θα πρέπει να έχει στο μυαλό του ότι οι βραχυπρόθεσμοι στόχοι πρέπει να είναι στόχοι ικανοί να επιτευχθούν στο χρονικό διάστημα που ορίζεται άρα θα πρέπει να δώσει έμφαση στην αξιολόγηση και στην ένταση της δυσκολίας που παρουσιάζει κάθε περιστατικό. Το ποσοστό που ορίζεται ως «επίτευξη στόχου» θεωρείται η σωστές αποκρίσεις στο 80-85% από τα παραδείγματα που χορηγήθηκαν για κάθε άσκηση ξεχωριστά.

Παρακάτω δίνεται ένα βασικό διάγραμμα για την σωστή στοχοθεσία σε αρθρωτικές/φωνολογικές διαταραχές :

1.4. Διαταραχές Άρθρωσης – Στοχοθεσία

Μακροπρόθεσμοι στόχοι :

1. Το παιδί να είναι ικανό να χρησιμοποιεί το φώνημα /-/ σε όλες τις θέσεις των λέξεων/προτάσεων στον αυθόρμητο του λόγο.
2. Το παιδί να είναι ικανό να μιλάει με καταληπτότητα και να γίνεται εύκολα κατανοητό από άτομα που δεν ανήκουν στο οικογενειακό περιβάλλον.
3. Να υπάρχει πλήρης έλεγχος των στοματοπροσωπικών μυών τόσο σε επίπεδο δύναμης όσο και κινητικότητας.

Βραχυπρόθεσμοι στόχοι :

- Αρθρωτική Τοποθέτηση φωνήματος/συμπλέγματος στόχου // με μίμηση, αυθόρμητα

- Άρθρωση του φωνήματος στόχου // σε εκφωνήματα/ψευδολέξεις σε όλους τους δυνατούς συνδυασμούς (Σ-Φ)
- Άρθρωση του φωνήματος στόχου // στην αρχική συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε επίπεδο λέξεων
- Άρθρωση του φωνήματος στόχου // στην αρχική συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε ζεύγη λέξεων
- Άρθρωση του φωνήματος στόχου // στην αρχική συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε επίπεδο προτάσεων/φράσεων
- Άρθρωση του φωνήματος στόχου // στην αρχική συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε κείμενο
- Άρθρωση του φωνήματος στόχου // στην μέση συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε επίπεδο λέξεων
- Άρθρωση του φωνήματος στόχου // στην μέση συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε ζεύγη λέξεων
- Άρθρωση του φωνήματος στόχου // στην μέση συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε επίπεδο προτάσεων/φράσεων σε κείμενο
- Άρθρωση του φωνήματος στόχου // στην τελική συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε επίπεδο λέξεων
- Άρθρωση του φωνήματος στόχου // στην τελική συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε ζεύγη λέξεων
- Άρθρωση του φωνήματος στόχου // στην τελική συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε επίπεδο προτάσεων/φράσεων
- Άρθρωση του φωνήματος στόχου // στην τελική συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε κείμενο
- Γενίκευση του φωνήματος στόχου // σε όλες τις θέσεις στον ελεύθερο λόγο
- Ασκήσεις ενδυνάμωσης των στοματοπροσωπικών μυών με μίμηση κινήσεων
- Ασκήσεις ενδυνάμωσης των στοματοπροσωπικών μυών με την χρήση βοηθητικών λογοθεραπευτικών εργαλείων
- Στοματοπροσωπικές ασκήσεις για την βελτίωση της κινητικότητας

(Βασιλειάδης, 2015)

Δεύτερο Κεφάλαιο

2.1 Φωνολογική Διαταραχή

Η φωνολογική διαταραχή αποτελεί μία αδυναμία στην χρήση των αναπτυξιακά αναμενόμενων ήχων της ομιλίας για την ηλικία και τη διάλεκτο, και περιλαμβάνει λάθη στην παραγωγή των ήχων, τη χρήση των ήχων, αλλά και την οργάνωση και τον συμβολισμό τους, τα οποία δεν περιορίζονται σε λάθη παράλειψης ήχων ή αντικαταστάσεις ενός ήχου από έναν άλλο. Η φωνολογική διαταραχή δεν συνοδεύεται από προβλήματα ακοής ή άλλα γνωστικά, συναισθηματικά, κοινωνικά ή συμπεριφορικά προβλήματα. Συγκεκριμένα στην φωνολογική διαταραχή το παιδί επιλέγει το λάθος φώνημα για χρήση γεγονός που οφείλεται στην λανθασμένη νοητική οργάνωση των φωνημάτων. Σε αντίθεση με τις διαταραχές άρθρωσης σε αυτήν την περίπτωση δεν έχουμε πρόβλημα στον νευρομυϊκό έλεγχο ή δομικές ανωμαλίες.

Επομένως, η πρώτη μεγάλη διαφορά μεταξύ αρθρωτικών και φωνολογικών διαταραχών είναι ότι στις πρώτες κύρια αιτία είναι η κινητική αδυναμία που οφείλεται σε αδυναμία των στοματοπροσωπικών μυών ενώ στις δεύτερες είναι η λανθασμένη επιλογή φωνήματος. Επιπλέον στις φωνολογικές διαταραχές παρατηρούνται διαταραχές ακουστικής διάκρισης. Η ακουστική διάκριση είναι η ικανότητα του παιδιού να ξεχωρίζει ένα φώνημα-ήχο από έναν άλλο. Το γεγονός αυτό δυσχεραίνει την επιλογή του σωστού φωνήματος δημιουργώντας πρόβλημα στην ομιλία. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι φωνολογικές διαταραχές είναι οι διαταραχές στην “προφορά” των φωνημάτων για τον λόγο αυτόν τα άτομα που δεν είναι φυσικοί ομιλητές μιας γλώσσας παρουσιάζουν συχνά λανθασμένες παραγωγές καθώς όπως είναι ήδη γνωστό η κάθε γλώσσα έχει τον δικό της μοναδικό φωνολογικό κώδικα.

(Bauman-WaenglerJ, 2007)

Κλινικά χαρακτηριστικά αναπτυξιακής φωνολογικής διαταραχής

- Μειωμένη καταληπτότητα της ομιλίας του παιδιού από μη οικεία ενήλικα πρόσωπα.
- Περισσότερες αντικαταστάσεις από αποκοπές φωνημάτων με την πάροδο του χρόνου.
- Μείωση της αποτελεσματικότητας στην επικοινωνία του παιδιού με τους άλλους.
- Το φωνολογικό σύστημα δεν είναι ανάλογο με αυτό που επιτάσσουν τα φυσιολογικά πρότυπα για τη δεδομένη χρονολογική ηλικία.
- Συστηματική δυσκολία στην παραγωγή φωνημάτων σε διάφορες θέσεις μέσα στις λέξεις

- Γνωστικό έλλειμμα στην επίγνωση των φωνολογικών χαρακτηριστικών που επηρεάζει την ακριβή παραγωγή των φωνημάτων.

2.2 Φωνολογικές Διαταραχές –Στοχοθεσία

Μακροπρόθεσμοι στόχοι :

1. Το παιδί να είναι ικανό να χρησιμοποιεί όλους τους ήχους της ομιλίας μέσα στον αυθόρμητο λόγο.
2. Το παιδί να είναι ικανό να ξεχωρίζει τις ελάχιστες ακουστικές διαφορές (ζεύγη φωνημάτων) παράγοντας αυθόρμητο λόγο χωρίς λάθη.
3. Να έχει επιτευχθεί η κατάκτηση της φωνολογικής ενημερότητας σε όλους τους συνδυασμούς/μέρη μιας λέξης/πρότασης κτλ

Βραχυπρόθεσμοι στόχοι :

1. Συσχετισμός φωνήματος με φυσικό ήχο
2. Διάκριση ήχου-στόχου σε επίπεδο ήχου
3. Διάκριση ήχου-στόχου σε επίπεδο συλλαβής
4. Διάκριση ήχου-στόχου σε επίπεδο ψευδολέξης
5. Διάκριση ήχου-στόχου σε επίπεδο λέξης (αρχική θέση- 2σύλλαβες λέξεις)
6. Διάκριση ήχου-στόχου σε επίπεδο λέξης (αρχική θέση- 3σύλλαβες λέξεις)
7. Διάκριση ήχου-στόχου σε επίπεδο λέξης (αρχική θέση- πολύσύλλαβες λέξεις)
8. Διάκριση ήχου-στόχου σε επίπεδο λέξης (μέση θέση- 2σύλλαβες λέξεις)
9. Διάκριση ήχου-στόχου σε επίπεδο λέξης (μέση θέση- 3σύλλαβες λέξεις)
10. Διάκριση ήχου-στόχου σε επίπεδο λέξης (μέση θέση- πολύσύλλαβες λέξεις)
11. Διόρθωση λανθασμένης παραγωγής σε επίπεδο λέξεων/προτάσεων
12. Επανάληψη φράσεων/προτάσεων
13. Παραγωγή του φωνήματος στόχου // σε εκφωνήματα/ψευδολέξεις σε όλους τους δυνατούς συνδυασμούς (Σ-Φ)
14. Παραγωγή του φωνήματος στόχου // στην αρχική συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε επίπεδο λέξεων
15. Παραγωγή του φωνήματος στόχου // στην αρχική συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε ζεύγη λέξεων
16. Παραγωγή του φωνήματος στόχου // στην αρχική συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε επίπεδο προτάσεων/φράσεων
17. Παραγωγή του φωνήματος στόχου // στην αρχική συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε κείμενο
18. Παραγωγή του φωνήματος στόχου // στην μέση συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε επίπεδο λέξεων

19. Παραγωγή του φωνήματος στόχου // στην μέση συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε ζεύγη λέξεων
20. Παραγωγή του φωνήματος στόχου // στην μέση συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε επίπεδο προτάσεων/φράσεων σε κείμενο
21. Παραγωγή του φωνήματος στόχου // στην τελική συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε επίπεδο λέξεων
22. Παραγωγή του φωνήματος στόχου // στην τελική συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε ζεύγη λέξεων
23. Παραγωγή του φωνήματος στόχου // στην τελική συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε επίπεδο προτάσεων/φράσεων
24. παραγωγή του φωνήματος στόχου // στην τελική συλλαβή (2-σύλλαβων, 3-σύλλαβων, πολύ-σύλλαβων) σε κείμενο
25. Παραγωγή/γενίκευση του φωνήματος στόχου // σε όλες τις θέσεις στον ελεύθερο λόγο

(Βασιλειάδης, 2015)

2.3 Πορεία ασκήσεων ακουστικής διάκρισης

1. Συσχετισμός φωνήματος με φυσικό ήχο
2. Διάκριση ήχου-στόχου σε επίπεδο ήχου
3. Διάκριση ήχου-στόχου σε επίπεδο συλλαβής
4. Διάκριση ήχου-στόχου σε επίπεδο ψευδολέξης
5. Διάκριση ήχου-στόχου σε επίπεδο λέξης (αρχική θέση 2σύλλαβες λέξεις)
6. Διάκριση ήχου-στόχου σε επίπεδο λέξης (αρχική θέση- 3σύλλαβες λέξεις)
7. Διάκριση ήχου-στόχου σε επίπεδο λέξης (αρχική θέση- πολύσύλλαβες λέξεις)
8. Διάκριση ήχου-στόχου σε επίπεδο λέξης (μέση θέση- 2σύλλαβες λέξεις)
9. Διάκριση ήχου-στόχου σε επίπεδο λέξης (μέση θέση- 3σύλλαβες λέξεις)
10. Διάκριση ήχου-στόχου σε επίπεδο λέξης (μέση θέση- πολύσύλλαβες λέξεις)
11. Διόρθωση λανθασμένης παραγωγής σε επίπεδο λέξεων/προτάσεων
12. Επανάληψη φράσεων/προτάσεων

(Βασιλειάδης, 2015)

2.4 Διαφορική διάγνωση Αρθρωτικών – Φωνολογικών διαταραχών

Τα χαρακτηριστικά διαφορικής διάγνωσης μεταξύ αρθρωτικών-φωνολογικών διαταραχών:

Αρθρωτικές διαταραχές	Φωνολογικές διαταραχές
<ul style="list-style-type: none"> • Επιλογή του σωστού φθόγγου αλλά λανθασμένη άρθρωση λόγω ανεπάρκειας του μηχανισμού 	<ul style="list-style-type: none"> • Επιλογή λάθους φωνήματος
<ul style="list-style-type: none"> • Σταθερά λάθη 	<ul style="list-style-type: none"> • Αύξηση λαθών με αύξηση λεκτικού φορτίου (συλλαβών, φράσεων, προτάσεων)
<ul style="list-style-type: none"> • Προκαλείται από μη φυσιολογική δομή των οργάνων 	<ul style="list-style-type: none"> • Δυσκολίες στο λόγο κυρίως στην ανάκληση λέξεων
<ul style="list-style-type: none"> • Παραλείψεις ή αντικαταστάσεις φωνημάτων • Το παιδί παρουσιάζει διστακτικότητα ή διαφορετική επίδοση σε εκούσιες και ακούσιες εκφορές λέξεων 	<ul style="list-style-type: none"> • Φτωχή φωνοτακτική δομή • Ασταθή λάθη • συντακτικά λάθη • Μετάθεση • Φτωχή χρήση κανόνων

Πίνακας 2

(Βασιλοπούλου, 2013)

Τρίτο Κεφάλαιο

3.1 Τα φωνήματα

Πρέπει να αναφερθεί ότι τα λάθη που μπορεί να εντοπιστούν στην ομιλία ενός παιδιού άρα και η διάγνωση για μια από τις δύο διαταραχές χωρίζονται σε δύο βασικές κατηγορίες, στα τυπικά και στα μη τυπικά. Ουσιαστικά για να μπορέσουμε να καταλάβουμε αν το παιδί έχει δυσκολία πρέπει να γνωρίζουμε την ηλικία που θεωρείται φυσιολογική για την κατάκτηση και χρήση στην ομιλία του κάθε φωνήματος ξεχωριστά.

Ο παρακάτω πίνακας δείχνει την ηλικία κατάκτησης των συμφώνων της Νέας Ελληνικής σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Πανελλήνιου Συλλόγου Λογοπεδικών (1995):

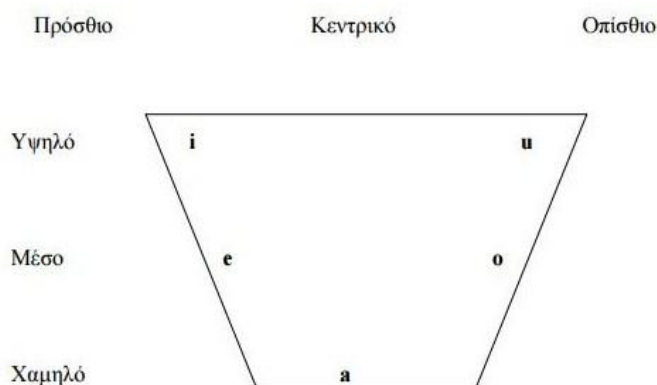
Φώνημα

/v/	3,0-3,6
/ɣ/	2,6-3,0
/g/	2,6-3,0
/ð/	4,0-4,6
/θ/	4,0-4,6
/z/	3,6-4,0
/k/ /c/	2,6-3,0
/l/	3,6-4,0
m/	2,6-3,0
/n/	3,0-3,6
/p/	2,6-3,0
/b/	2,6-3,0
/s/	3,6-4,0
/t/	2,6-3,0
/f/	3,6-4,0
/d/	3,0-3,6
/X/	3,0-3,6
/r/	5,6-6,0
/j/	3,0-3,6
/ts/	4,6-5,0
/ʃ/	4,0-4,6
/ks/	4,0-4,6
/ps/	4,0-4,6

Πίνακας 3

(Νικολόπουλος και συν. ,2008)

Η Ελληνική γλώσσα έχει πέντε φωνήεντα τα σύμβολα των οποίων είναι τα εξής /a/ /i/ /e/ /u/ /o/. Η θέση της γλώσσας κατά την λεκτική παραγωγή καθώς και το άνοιγμα της στοματικής κοιλότητας κατατάσσουν τα φωνήεντα στις παρακάτω κατηγορίες :

(Λέγγερης, 2012)

3.2 Θέσεις άρθρωσης

Σύμφωνα με τη θέση των αρθρωτών κατά την παραγωγή των ήχων, τα σύμφωνα χωρίζονται σε χειλικά, χειλοδοντικά, οδοντικά, φατνιακά, ουρανικά και υπερωικά.

- **Χειλικά:** Πρόκειται για τα σύμφωνα που παράγονται με τη χρήση των χειλιών και είναι οι ήχοι.
- **Χειλοδοντικά:** Είναι τα εξακολουθητικά σύμφωνα που παράγονται όταν το κάτω χείλος ακουμπήσει στα επάνω δόντια και είναι οι ήχοι /f/, /v/.
- **Οδοντικά:** Πρόκειται για μια κατηγορία συμφώνων στην άρθρωση των οποίων συμμετέχουν τα (πάνω) δόντια ως τουλάχιστον ένας αρθρωτής και είναι οι ήχοι.
- **Φατνιακά:** Πρόκειται για τα σύμφωνα που παράγονται όταν η άκρη της γλώσσας ακουμπήσει στα (επάνω συνήθως) φατνία, δηλαδή στα οστέινα κοιλώματα των σαγονιών μέσα στα οποία είναι στερεωμένα τα δόντια και είναι οι ήχοι.

- **Ουρανικά:** Τα σύμφωνα αυτά παράγονται όταν η ράχη της γλώσσας πλησιάζει ή ακουμπάει στο μπροστινό, σκληρό, μέρος τους ουρανίσκου και είναι οι ήχοι.
- **Υπερωικά:** Τα σύμφωνα αυτά παράγονται όταν το πίσω μέρος της γλώσσας ακουμπάει στην υπερώα, δηλαδή στο πίσω, μαλακό, μέρος τους ουρανίσκου και είναι οι ήχοι.

3.3 Τρόπος άρθρωσης

Οι τρόποι άρθρωσης ονοματίζονται από το είδος του εμποδίου που τίθεται στη ροή του αέρα.

- Έρρινα (ένρινα ή ρινικά): Η ροή του αέρα διαμέσου της στοματικής κοιλότητας ανακόπτεται εντελώς στη θέση της άρθρωσης αλλά χαμηλώνει η μαλακή υπερώα και επιτρέπει την ομαλή ροή του αέρα διαμέσου της ρινικής οδού.
- Στιγμαία (εκρηκτικά ή κλειστά): Η ροή του αέρα ανακόπτεται εντελώς, αυξάνεται η πίεση στο εσωτερικό της φωνητικής οδού λόγω εκπνοής, και τέλος απελευθερώνεται απότομα η πίεση με απόσυρση του εμποδίου παράγοντας στιγμαίο θόρυβο που ονομάζεται έκρηξη.
- Εξακολουθητικά (τριβόμενα / συριστικά): Η ροή του αέρα δεν ανακόπτεται αλλά λόγω της πολύ μικρής απόστασης μεταξύ των αρθρωτών γίνεται τυρβώδης ροή με αποτέλεσμα να παράγεται ήχος (θόρυβος) στον τόπο άρθρωσης. Ο τρόπος αυτός είναι εξακολουθητικός.
- Προστριβόμενα: Πρόκειται για συνδυασμό κλειστού τρόπου που καταλήγει σε τριβόμενο, δηλαδή αρχικά ανακόπτεται η ροή του αέρα και η αυξανόμενη πίεση απελευθερώνεται απότομα, αντί όμως να καταλήξει σε ελεύθερη ροή διατηρείται μερικώς το εμπόδιο στον ίδιο τόπο άρθρωσης και εξαιτίας της τυρβώδους ροής του αέρα παράγεται διαρκής ήχος.
- Υγρά -πλάγια: Η ροή του αέρα στο κέντρο της στοματικής κοιλότητας εμποδίζεται από τη γλώσσα αλλά επιτρέπεται προς το πλάι λόγω ασύμμετρης θέσης και τάσης της γλώσσας.
- Υγρά -παλλόμενα: Η ροή του αέρα διακόπτεται και αποκαθίσταται περιοδικά με παλμική αρθρωτική κίνηση. (Pάλλη, 1999)

ΤΟΠΟΣ ΑΡΘΡΩ- ΣΗΣ		ΧΕΙΛΙΚΑ		ΧΕΙΛΟ- ΔΟ- ΝΤΙΚΑ		ΟΔΟ- ΝΤΙΚΑ		ΦΑΤΝΙΑ- ΚΑ		ΟΥΡΑΝΙ -ΚΑ		ΥΠΕΡΩΙ- ΚΑ	
ΤΟΠΟΣ ΑΡΘΡΩ- ΣΗΣ	ΕΡΡΙΝΑ		m						n		ɲ		ŋ
	ΣΤΙΓΜΙΑΙΑ	p	b					t	d	c	ʃ	k	g
	ΤΡΙΒΟΜΕΝ			f	v	θ	ð	s	z	ç	j	x	γ
	ΠΛΕΥΡΙΚΑ								l		ʎ		
	ΥΓΡΑ								r				
ΠΡΟΣΤΡΙ- ΒΟΜΕΝΑ								ts	dz				

Πίνακας 4

(Λέγγερης, 2013)

3.4 Η διαδικασία αξιολόγησης

Η ύπαρξη της διαφορετικής αιτιολογίας ανάμεσα σε αρθρωτικές και φωνολογικές διαταραχές αλλά και σε κάθε μια ξεχωριστά καθιστά απαραίτητη την δημιουργία εργαλείων αξιολόγησης. Με αυτά τα μέσα ο λογοθεραπευτής πρέπει να μπορεί να συλλέξει δεδομένα που θα τον οδηγήσουν στην σωστή διάγνωση της διαταραχής, στην διαφορική διάγνωση μεταξύ διαταραχών με όμοια χαρακτηριστικά, στην ορθή επιλογή θεραπευτικού πλάνου/στοχοθεσίας το οποίο σε κάθε περίπτωση θα έχει δημιουργηθεί με βάση τις ιδιαίτερες ατομικές ανάγκες του κάθε ατόμου. Για τον λόγο αυτό πρέπει να γίνει μια σειρά από διαδικασίες αξιολόγησης που θα περιλαμβάνουν τα εξής :

- Χορήγηση τεστ άρθρωσης
- Δείγμα ελεύθερου λόγου
- Περιγραφή εικόνας
- Ανάγνωση κειμένου
- Εξέταση στοματοπροσωπικών μυών/δύναμης
- Εκτίμηση καταληπτότητας ομιλίας
- Εξέταση ετοιμότητας για την παραγωγή νέων ήχων/φωνημάτων
- Ακουολογικός έλεγχος

Παρακάτω ακολουθεί ένα τεστ άρθρωσης με το οποίο μπορεί να γίνει εκτίμηση του κατά πόσο ένα παιδί παρουσιάζει λάθη στην ομιλία του και κατά πόσο αυτά τα λάθη είναι τυπικά ή όχι. Η χορήγηση του παρακάτω τεστ θα πρέπει να γίνει με την μορφή εικόνων. Ο θεραπευτής θα ζητάει από το παιδί την κατονομασία της κάθε εικόνας ώστε να μην δίνεται το πρότυπο παραγωγής στο παιδί. Η καταγραφή των δεδομένων θα πρέπει να γίνει με βάση των διεθνή φωνολογικό κώδικα και θα πρέπει να υπολογιστεί η χρονολογική ηλικία του παιδιού ώστε να αποφασιστεί αν η λογοθεραπευτική παρέμβαση είναι απαραίτητη. (Καμπανάρου,2007)

Τεστ Άρθρωσης

ΑΡΘΡΩΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	ΦΘΟΓΓΟΣ	ΛΕΞΗ-ΣΤΟΧΟΣ σε αρχική θέση	ΑΠΟΔΟΣΗ ΠΑΙΔΙΟΥ	ΛΕΞΗ-ΣΤΟΧΟΣ σε μεσαία θέση	ΑΠΟΔΟΣΗ ΠΑΙΔΙΟΥ
-------------------	---------	-------------------------------	-----------------	-------------------------------	-----------------

1) ΧΕΙΛΙΚΑ (διχειλικά-χειλοδοντικά)	π	παπαγάλος /para'galos/		παπαρούνα /para'runa/	
	μπ	μπιπερό /bibe'ro/		καλαμπόκι /kala'boci/	
	φ	φάλαινα /'falena/		σκούφος /'skoufos/	
	β	βαρέλι /va'reli/		κρεβάτι /kre'vati/	
2) ΦΑΤΝΙΑΚΑ-	τ	τηλέφωνο /ti'lefono/		κουτάλι /ku'tali/	

ΟΔΟΝΤΙΚΑ	ντ	ντομάτα /do'mata/		ελέφαντας /e'lefadas/	
	θ	θάλασσα /'thalasa/		καλάθι /ka'lathi/	
	δ	δελφίνι /del'fini/		ποδήλατο /po'dilato/	
	τσ	τσάντα /'tsada/		κάλτσες /'kaltses/	
	τζ	τζάκι /'tzaki/		μελιτζάνα /meli'tzana/	
	σ	σοκολάτα /soko'lata/		εκκλησία /ekli'sia/	
	ζ	ζώνη /'zoni/		κουζίνα /ku'zina/	
3) ΛΑΡΥΓΓΙΚΑ	κ	καρότο /ka'roto/		φοίνικας /'finikas/	
	γγ/γκ	γκολ /'gol/		φεγγάρι /fe'gari/	
	χ	χάρακας /'xarakas/		βάτραχος /'vatraxos/	
	γ	γάτα /'yata/		άλογο /'alogo/	

4) ΓΛΩΣΣΙΚΑ- ΡΙΝΙΚΑ	λ	λουλούδι /lu'luði/		μπάλα /'bala/	
	ρ	ρακέτα /ra'keta/		κερί /ce'ri/	
	ν	νερό /ne'ro/		σύννεφο /'sinefo/	
	μ	μολύβι /mo'livɪ/		εσκιμώος /eski'moos/	
5) ΔΙΠΛΑ	ξ	ξυράφι /ksi'rafi/		μαξιλάρι /maksɪ'lari/	
	ψ	ψυγείο /psu'jio/		ταψί /ta'psi/	
6) ΑΛΛΟΦΩΝΑ- ΟΥΡΑΝΙΚΑ	/	λιοντάρι // o'dari/		ήλιος /'i/ os/	
	j	γαλί /ja'li/		ζάρια /'zarja/	
	c	κιθάρα /ci'thara/		ποντίκι /po'dici/	
	ɟ	χελώνα /ce'lona/		βροχή /vro'ci/	
	ŋ	νιαουρίζει /ŋaou'rizi/		πιρούνια /pi'ruŋa/	

7) ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΑ	πλ	πλοίο /'plio/		ξαπλωμένο ksaplo'meno/	
	πρ	πρόβατο /'provato/		κοπριά /kopri'a/	
	μπρ	μπριζόλα /bri'zola/		ομπρέλα /o'brela/	
	φλ	φλούδα /'fluda/		καραφλός /kara'flos/	
	φρ	φράουλα /'fraula/		αφράτο /a'frato/	
	φτ	φτερό /fte'ro/		κοφτερό /kofte'ro/	
	βλ	βλεφαρίδες /vlefa'rides/		βιβλίο /vi'vlio/	
	βρ	βρύση /'vrisi/		ζέβρα /'zevra/	
	τρ	τρένο /'treno/		τετράγωνο /te'tradio/	
	ντρ	ντραμς /drams/		σιντριβάνι /sidri'vani/	
θρ	θρανίο /thra'nio/		τσουλήθρα /tsu'lithra/		

	δρ	δράκος /'drakos/		ενυδρείο /eni'drio/	
	σβ	σβούρα /'svura/		πυροσβεστήρας /'pirosve'stiras/	
	σκ	σκάλα /'skala/		μάσκα /'maska/	
	σπ	σπίτι /'spiti/		λάσπη /'laspi/	
	στ	σταφύλι /'sta'fili/		αστέρια /'a'sterja/	
	στρ	στρουμφάκι /'strum'faci/		γλάστρα /'glastra/	
	κλ	κλειδί /'kli'di/		καρέκλα /'ka'rekla/	
	κρ	κροκόδειλος /'kro'kodilos/		μικρόφωνο /'mi'krofono/	
	κτ	κτένα /'ktena/		ακτίνα ak'tina/	
	χν	χνούδι /'xnudi/		αράχνη /'a'raxni/	
	χτ	χταπόδι /'xta'podι/		δαχτυλίδι /'daxti'lidi/	

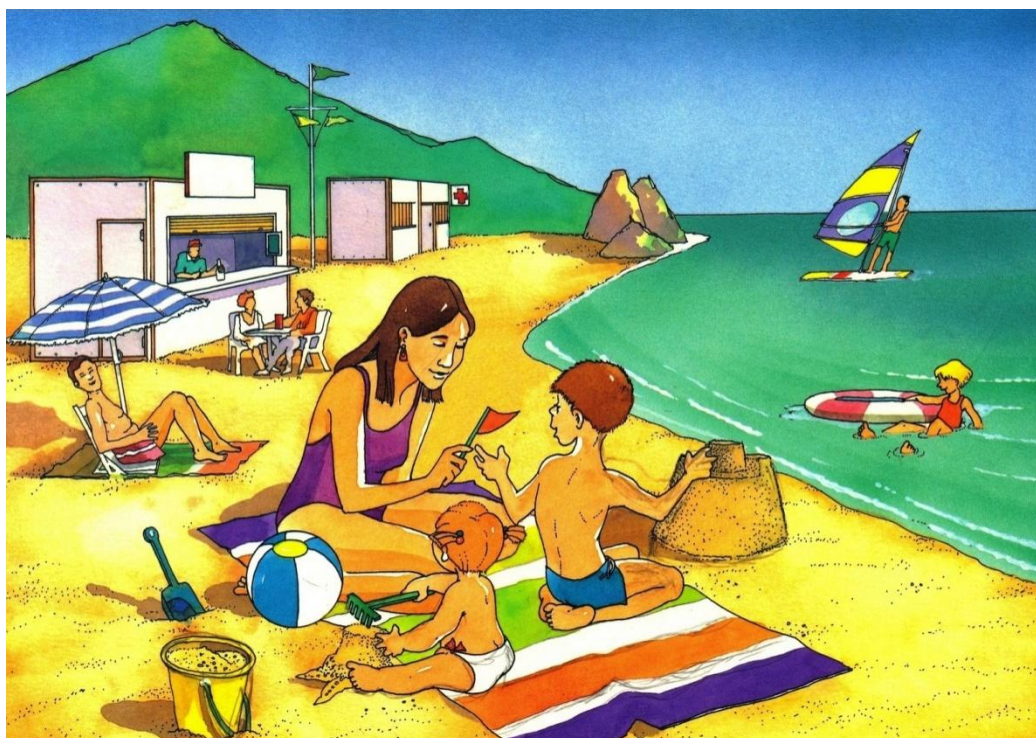
(Άτυπο Τεστ Άρθρωσης, ΣΠΕΕ, 2015)

Το δείγμα ελεύθερου λόγου μπορεί να ηχογραφηθεί (πάντα μετά από συνεννόηση με τους γονείς) ώστε ο θεραπευτής να είναι σε θέση να το μελετήσει εκ νέου. Ο ειδικός θα πρέπει να ορίσει ένα θέμα συζήτησης, να καταγράψει τον χρόνο που διήρκησε καθώς και τα συμπεράσματα που έβγαλε. Σχετικά με το είδος της συζήτησης η θεματολογία μπορεί να επιλεγεί με βάση τα ιδιαίτερα προσωπικά ενδιαφέροντα του παιδιού (π.χ. αγαπημένος ήρωας/καρτούν, αγαπημένο σπορ), παιχνίδι ρόλων ή ακόμα και με προσωπικές ερωτήσεις (π.χ. μέλη οικογένειας). Στην διαδικασία αυτή μπορεί να γίνει και εκτίμηση για το κατά πόσο το παιδί έχει την ικανότητα να ακολουθήσει τους κανόνες διαλόγου καθώς ο θεραπευτής συμμετέχει ενεργά ως συνομιλητής. Για να εξασφαλιστεί η αξιοπιστία του δείγματος θα πρέπει :

- Να αποκτηθεί ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα, τουλάχιστον 300 λέξεων ή 100 παραγωγών.
- Να κατευθυνθεί η συζήτηση ώστε να δοθεί η ευκαιρία στο παιδί/ενήλικα να παράγει ποικιλία γλωσσικών δομών και να γίνεται αλλαγή στο περιεχόμενο
- Αν δεν μπορεί να ηχογραφηθεί το δείγμα ζητήστε από τους γονείς να καταγράψουν σε ημερολόγιο την καθημερινή ομιλία του παιδιού τους ή ακόμα καλύτερα να καταγράφεται η ομιλία και στο σχολείο από την δασκάλα
- Επιδιώκεται η καταγραφή σε πολλαπλά περιβάλλοντα

Περιγραφή Σύνθετης Εικόνας, με στόχο την αυθόρμητη ομιλία και την εύρεση λαθών

Ο θεραπευτής χορηγεί μια πολυσύνθετη εικόνα στο παιδί με σκοπό να αξιολογήσει την ικανότητα του στην περιγραφή και στην χρήση του λόγου (αυθόρμητη). Αρχικά ζητά μια εκτενής περιγραφή της εικόνας ενώ στην συνέχεια μπορεί να κάνει και ερωτήσεις που σχετίζονται με αυτή. Σε όλη την διαδικασία σημειώνει τα στοιχεία που θα τον βοηθήσουν στην εξαγωγή συμπερασμάτων και στην μετέπειτα δημιουργία του θεραπευτικού προγράμματος αποκατάστασης. (Καμπανάρου,2007)

Στοματοπροσωπικός έλεγχος

Η στοματοπροσωπική εξέταση έχει ως στόχο την αξιολόγηση της δομικής και λειτουργικής επάρκειας του μηχανισμού της ομιλίας. Επομένως σχετίζεται με τα εξής όργανα παραγωγής της ομιλίας :

- Δόντια
- Χείλη
- Γλώσσα
- Υπερώα
- Σταφυλή
- Στοματική κοιλότητα
- Άνω/κάτω γνάθος

Η στοματοπροσωπική εξέταση θεωρείται σημαντική διαδικασία αξιολόγησης καθώς μέσα από αυτή ο θεραπευτής θα μπορέσει να αξιολογήσει το κατά πόσο είναι επαρκής κάθε δομή για την παραγωγή ομιλίας , για το πόσο καλά λειτουργεί κάθε δομή καθώς και για τον προσδιορισμό της επάρκειας του μηχανισμού παραγωγής ομιλίας. Στην διαδικασία αυτή μπορεί να χρησιμοποιήσει :

- Μη λεκτικές ασκήσεις
- Λεκτικές ασκήσεις
- Ασκήσεις διαδοχοκίνησης

Επίσης στο κομμάτι αυτό της αξιολόγησης ο θεραπευτής πρέπει να χρησιμοποιεί και τα κατάλληλα εργαλεία. Μερικά από αυτά είναι τα γάντια, γλωσσοπίεστρα, γάζες, φακός, χρονόμετρο, ηχογράφηση δείγματος των λεκτικών ασκήσεων και καθρέφτης. Οι στοματοπροσωπικές ασκήσεις που εξετάζουν την δύναμη των μυών μπορεί να χορηγηθούν τόσο με την μίμηση κινήσεων (από εικόνες ή κινήσεις του θεραπευτή) όσο και με την χρήση των παραπάνω εργαλείων (γλωσσοπίεστρο). (Νικολόπουλος και συν. ,2008)

Παρακάτω δίνονται παραδείγματα από μερικές ασκήσεις στοματοπροσωπικής αξιολόγησης

Γλώσσα

- Βγάλε έξω την γλώσσα
- Βγάλε έξω την γλώσσα και κούνησε την αριστερά-δεξιά
- Βγάλε έξω την γλώσσα και γλύψε το κάτω χείλος
- Βγάλε έξω την γλώσσα και γλύψε το άνω χείλος
- Άνοιξε το στόμα και κούνησε πάνω-κάτω την γλώσσα μέσα στο στόμα

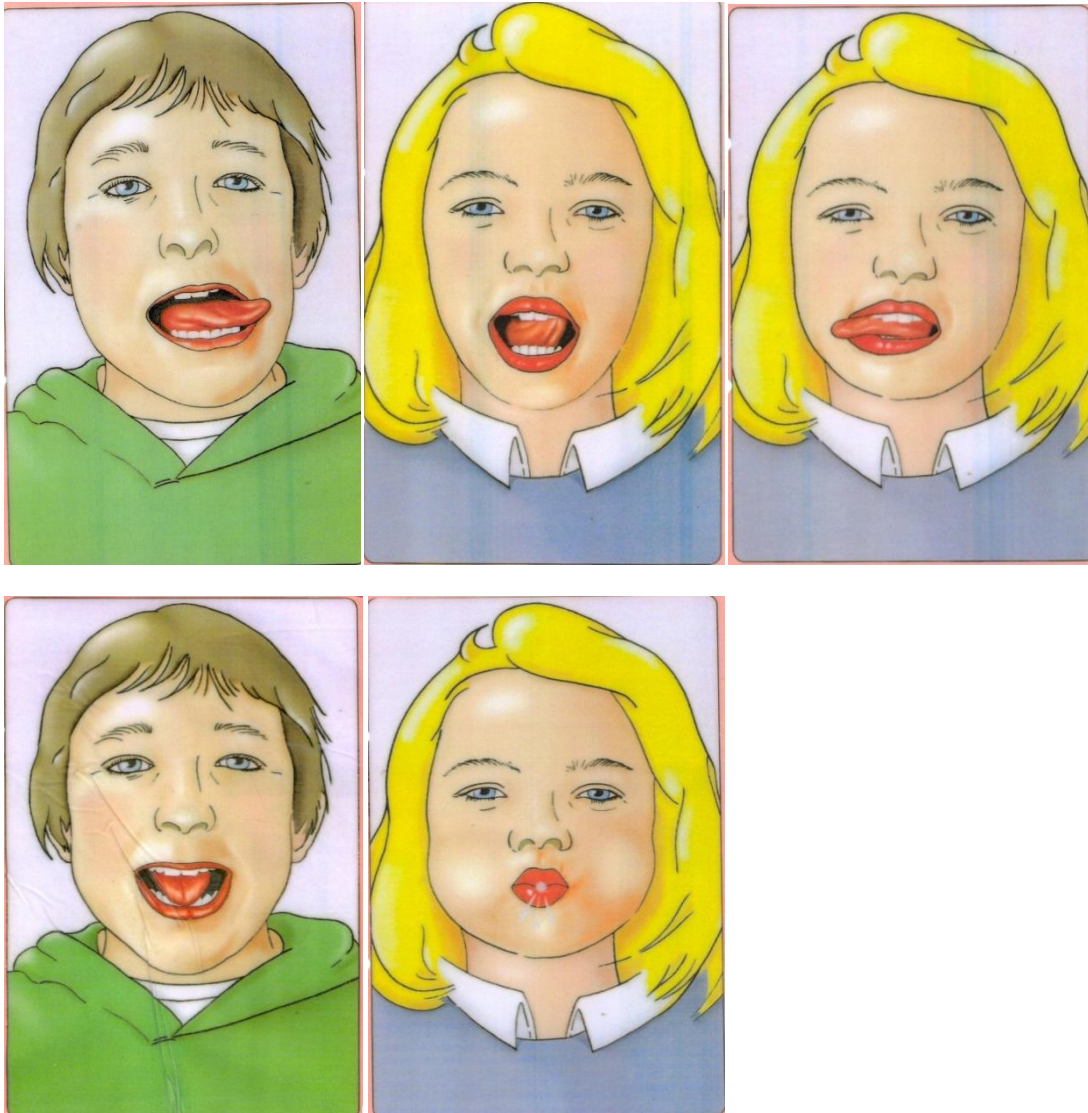
Δόντια

- Κράτησε με δύναμη το γλωσσοπίεστρο για να μην μπορέσω να το πάρω
- Κράτησε το γλωσσοπίεστρο ανάμεσα στα δόντια μέχρι να σου πω να το αφήσεις
- Δάγκωσε με δύναμη το γλωσσοπίεστρο (αριστερά πίσω, δεξιά πίσω, κέντρο)

Χείλη

- Φύσα μακριά το πούπουλο
- Δώσε φιλί
- Δώσε φιλί και αμέσως μετά χαμόγελο
- Δάγκωσε το κάτω χείλος
- Δάγκωσε το άνω χείλος
- Κρύψε τα χείλη μέσα στο στόμα
- Κάνε πως χαμογελάς
- Κάνε τον λυπημένο
- Κράτησε με τα χείλη το γλωσσοπίεστρο

Παραδείγματα στοματοπροσωπικών ασκήσεων :

Οδηγίες για τις ασκήσεις των εικόνων :

1. Γλώσσα στα δεξιά
2. Γλύψε κυκλικά τα δόντια
3. Γλώσσα στα αριστερά
4. Γλώσσα έξω
5. Φύσα δυνατά

Αξιολόγηση ακουστικής διάκρισης

Στην διαδικασία αξιολόγησης της ακουστικής διάκρισης που θα μας δώσει απαντήσεις σχετικά με το αν το παιδί αντιμετωπίζει φωνολογική ή αρθρωτική διαταραχή υπάρχουν διάφοροι τρόποι χορήγησης ασκήσεων. Μπορούμε να χορηγήσουμε λέξεις και να ζητάμε από το παιδί να πετάει ένα τουβλάκι κάθε φορά που ακούει ένα φώνημα στόχο, να ζητήσουμε επανάληψη λέξεων που σχετίζονται με αυτό το φώνημα στόχο ή ακόμα να του ζητήσουμε να μας πει την σωστή λέξη μεταξύ δύο παραγωγών όπως παρακάτω. *(Καμπανάρου, 2007)*

Δισύλλαβες Λέξεις

1. θάρρος-σάρρος, θάρρος-θάρρος
2. θέλω-θέλω, θέλω-σέλω
3. θήκη-σήκη, θήκη-θήκη
4. θωρώ-θωρώ, θωρώ-σωρώ
5. θούριο-σούριο, θούριο-θούριο

Τρισύλλαβες Λέξεις

1. θάλασσα-θάλασσα, θάλασσα-σάλασσα
2. θεατής-θεατής, θεατής-σεατής
3. θηλάζω-σηλάζω, θηλάζω-θηλάζω
4. θόρυβος-θόρυβος, θόρυβος-σόρυβος

Ο ακοολογικός έλεγχος

Ο λογοθεραπευτής πρέπει να ζητήσει από τους γονείς ακοολογική εξέταση του παιδιού (σε περίπτωση που έχει κάνει) ή να τους παραπέμψει για τέτοιου είδους εξέταση. Ο λόγος είναι για να εκτιμηθεί αν κάποια απώλεια ακοής ενδέχεται να εμπλέκεται με την λογοθεραπευτική παρέμβαση. Σε ορισμένες περιπτώσεις τα παιδιά/άτομα που έρχονται για αξιολόγηση έχουν ελαφρώς μειωμένη της ακοή τους με αποτέλεσμα η κλινική εικόνα να παραπέμπει σε αρθρωτικές/φωνολογικές δυσκολίες ενώ το πρόβλημα να έγκειται στην ακοή. Για τον λόγο αυτό, δηλαδή, για την δημιουργία μιας ολοκληρωμένης θεραπευτικής παρέμβασης ο λογοθεραπευτής θα πρέπει να έχει εξασφαλίσει όλα τα απαραίτητα στοιχεία που θα τον οδηγήσουν στην σωστή δημιουργία του προγράμματος αποκατάστασης. *(Καμπανάρου, 2007)*

Ανάγνωση Κειμένων

Σε ορισμένες περιπτώσεις το άτομο που έρχεται για αξιολόγηση και μετέπειτα για παρέμβαση είναι μεγαλύτερο από την αναμενόμενη χρονολογική ηλικία. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο θεραπευτής μπορεί να χορηγήσει επιπρόσθετα ένα κείμενο για ανάγνωση ώστε να συλλέξει στοιχεία για τον τρόπο της ομιλίας του. Για παράδειγμα :

«Το βατραχάκι δεν είχε σκεφτεί ποτέ του να πετάξει. Καθότανε μόνο του στην άκρη της όχθης και κοίταγε διστακτικά τη λίμνη. «Άντε, πέτα επιτέλους, καημένε», του φώναζε το μπλε πουλί του δάσους με τα χρυσοκκόκινα φτερά. Το βατραχάκι γύρισε και το κοίταζε παρακλητικά. Το μπλε πουλί τότε κατέβηκε και με την άκρη της φτερούγας του το έσπρωξε. Το βατραχάκι πέταξε, όχι βέβαια ψηλά στον ουρανό, αλλά στον πάτο της λίμνης. Ε, για αρχή καλό είναι και αυτό, δεν νομίζετε;»

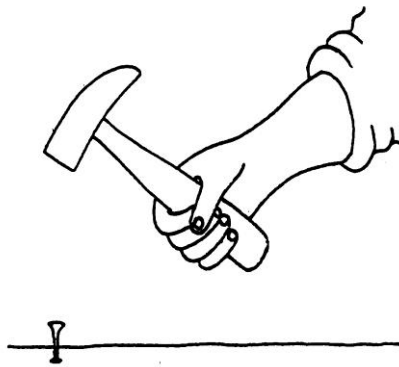
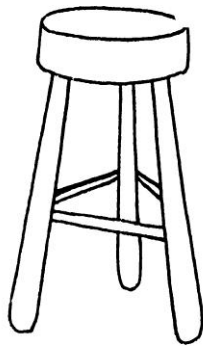
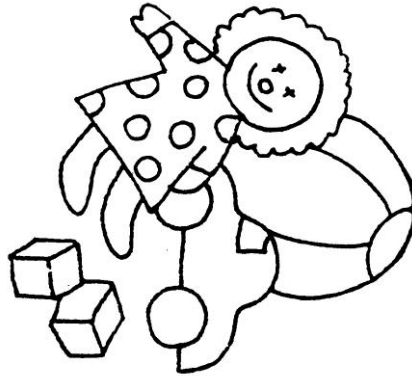
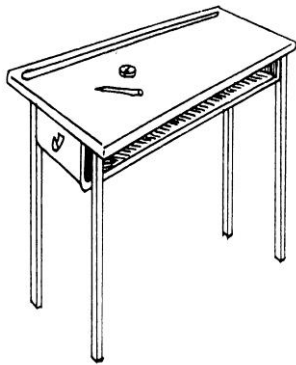
3.5 Σταθμισμένο Τεστ για τον Ελληνικό Πληθυσμό

Όλες οι παραπάνω διαδικασίες αξιολόγησης αποτελούν κομμάτια από άτυπα τεστ τα οποία δημιουργούν οι θεραπευτές με σκοπό να ακολουθούν ένα πρωτόκολλο αξιολόγησης με κοινά μέσα γεγονός που θα βελτιώσει την απόδοσή τους στο να εντοπίσουν πιθανά προβλήματα στην ομιλία και να γίνει διαφορική διάγνωση μεταξύ φωνολογικών και αρθρωτικών διαταραχών. Παρόλο το γεγονός ότι στην αγγλική βιβλιογραφία μπορεί κανείς να βρει μεγάλο αριθμό τεστ που έχουν σταθμιστεί άρα έχουν μια πιο επίσημη βάση (πάνω σε δείγμα πληθυσμού για τον Ελληνόφωνο πληθυσμό υπάρχει μόνο μια επίσημη ανιχνευτική δοκιμασία, η δοκιμασία Φωνητικής και Φωνολογικής εξέλιξης του Πανελληνίου Συλλόγου Λογοπεδικών (1995) το οποίο απευθύνεται σε παιδιά από 2;06 ως 12 ετών. Το τεστ αυτό περιλαμβάνει μια σειρά από 59 ασπρόμαυρα σκίτσα τα οποία είναι απλά και κατανοητά έχοντας ως στόχο να τα αναγνωρίζουν με ευκολία τα παιδιά. Οι λέξεις αυτές που απεικονίζονται στις κάρτες είναι βασισμένες στο καθημερινό λεξιλόγιο και είναι κυρίως χρηστικού περιεχομένου και σημασίας. Σε κάθε κάρτα υπάρχει μόνο η απεικόνιση της λέξης και τίποτα που θα μπορούσε να προκαλέσει σύγχυση και να διασπάσει την προσοχή του παιδιού. Οι λέξεις που επιλέχθηκαν για εικονογράφηση στηρίχθηκαν στα εξής κριτήρια :

- τα φωνήματα που περιλαμβάνουν
- την θέση αυτών των φωνημάτων
- τον αριθμό των συλλαβών
- την φωνοτακτική τους δομή

Η δοκιμασία περιέχει και δύο ασπρόμαυρες σύνθετες εικόνες με ξεκάθαρο περιεχόμενο και θέμα που κεντρίζει την προσοχή του παιδιού ώστε ο κάθε ειδικός να

μπορεί να της χορηγήσει για να εξετάσει και με αυτόν τον τρόπο την ομιλία. Παρακάτω δίνονται μερικά παραδείγματα εικόνων που περιέχονται στο Ελληνικό Φωνολογικό Τεστ :

(Καμπανάρου, 2007)

Τέταρτο Κεφάλαιο

4.1 Βασικά στάδια ανάπτυξης της ομιλίας

Το παιδί ξεδιπλώνει τις γλωσσικές ικανότητες του με το χρόνο. Όλα τα παιδιά είναι διαφορετικά μεταξύ τους και το κάθε ένα έχει το δικό του ρυθμό. Τα στάδια ανάπτυξης που περιγράφονται, βασίζονται στο μέσο όρο. Μην ανησυχείτε εάν το μωρό σας αποκλίνει από αυτόν το μέσο όρο. Εάν όμως παρατηρήσετε κάτι ανησυχητικό στην ανάπτυξή του, επικοινωνήστε με τον παιδίατρό σας. Για θέματα που αφορούν ειδικά την ανάπτυξη του λόγου και της ομιλίας μπορείτε να απευθυνθείτε για συμβουλές σε επαγγελματίες λογοθεραπευτές. (Νικολόπουλος και συν., 2008)

Ηλικία 0 – 6 μηνών

Τρομάζει με ήχους

Αναγνωρίζει ήχους

Εντοπίζει τον ήχο γυρνώντας το κεφάλι

Επαναλαμβάνει τους ίδιους ήχους

Συχνά ψιθυρίζει και βγάζει ευχάριστους ήχους

Μιμείται ήχους

Χρησιμοποιεί ήχους ή χειρονομίες για να υποδείξει ανάγκες

Χρησιμοποιεί διαφορετικό κλάμε για να εκφράσει διαφορετικές ανάγκες

Χαμογελάει όταν του μιλάνε

Χρησιμοποιεί τα φωνήματα /b/, /p/ και /m/ όταν μουρμουρίζει

Ποικίλει σε ύψο; Και ένταση η φωνή του

Ηλικία 7 - 12 μηνών

Καταλαβαίνει το ναι και το όχι

Καταλαβαίνει και αποκρίνεται στο όνομά του

Ακούει και μιμείται περισσότερους ήχους

Αναγνωρίζει λέξεις που σχετίζονται με συνηθισμένα αντικείμενα(π.χ. κούπα,παπούτσι,χυμός)

Χρησιμοποιεί μεγάλη ποικιλία ήχων όταν μουρμουρίζει

Μιμείται μερικούς ήχους ακόμη και όταν κλαίει μόνο για να προκαλέσει την προσοχή

Ακούει όταν του μιλάς

Αρχίζει να μετατρέπει το μουρμούρισμα σε ακατάληπτη γλώσσα

Παράγει μία ή περισσότερες λέξεις

Χρησιμοποιεί ουσιαστικά

Έχει εκφραστικό λεξιλόγιο 1-3 λέξεων

Κατανοεί απλές εντολές

Ηλικία 13 – 18 μηνών

Χρησιμοποιεί πρότυπα επιτονισμού ενηλίκων

Χρησιμοποιεί ηχολαλία και μη καταληπτή ομιλία (νεολογισμοί)

Παραλείπει μερικά αρχικά σύμφωνα και σχεδόν όλα τα τελικά σύμφωνα

Ακολουθεί απλές εντολές

Αναγνωρίζει 1 με 3 μέρη του σώματος

Έχει εκφραστικό λεξιλόγιο από 3 έως 20 ή περισσότερες λέξεις(κυρίως ουσιαστικά)

Συνδυάζει χειρονομίες και λόγο

Κάνει έκκληση για τα περισσότερα από τα αντικείμενα που επιθυμεί

Ηλικία 19 – 24 μηνών

Χρησιμοποιεί λέξεις πιο συχνά από ασυνάρτητη ομιλία(νεολογισμούς)

Είναι 25-50 % κατανοητό στους ξένους

Αρχίζει να συνδυάζει ουσιαστικά και ρήματα

Χρησιμοποιεί κατάλληλο χρωματισμό στη φωνή για τις ερωτήσεις

Απαντά στην ερώτηση «τι είναι αυτό; »

Διασκεδάζει ακούγοντας ιστορίες

Γνωρίζει 5 μέρη του σώματος

Ονοματίζει επακριβώς μερικά οικεία αντικείμενα

Έχει εκφραστικό λεξιλόγιο 50 με 100 ή και περισσότερες λέξεις

Έχει αντιληπτικό λεξιλόγιο 300 ή περισσότερων λέξεων

Ηλικία 2 – 3 ετών

Ο λόγος είναι καταληπτός 50-75 %

Συνεχίζει να ηχολαλεί όταν συναντά δυσκολίες στο λόγο

Καταλαβαίνει το «ένα» και τα «πολλά»

Εκφράζει την ανάγκη για τουαλέτα(πριν,κατά τη διάρκεια ή μετά)

Ζητάει αντικείμενα με το όνομα τους

Δείχνει τις εικόνες σε βιβλίο ονομάζοντας τις

Αναγνωρίζει διάφορα μέρη του σώματος

Ακολουθεί απλές εντολές και απαντά σε απλές ερωτήσεις

Απολαμβάνει να ακούει μικρές ιστορίες,τραγούδια και ρυθμούς

Κάνει ερωτήσεις με 1 ή 2 λέξεις

Χρησιμοποιεί φράσεις 3-4 λέξεων,με Υποκείμενο-Ρήμα-Αντικείμενο

Χρησιμοποιεί μερικές προθέσεις,άρθρα,ρήματα στον ενεστώτα,ομαλό πληθυντικό και ανώμαλους τύπους στον αόριστο

Έχει αντιληπτικό λεξιλόγιο 500 ή 900 ή περισσότερων λέξεων

Έχει εκφραστικό λεξιλόγιο 50 έως 250 ή περισσότερων λέξεων(ραγδαία ανάπτυξη κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου)

Παρουσιάζει πολλαπλά γραμματικά λάθη

Καταλαβαίνει τα περισσότερα πράγματα από αυτά που λέγονται

Μιλάει με δυνατή φωνή

Χρησιμοποιεί τα φωνήεντα σωστά

Χρησιμοποιεί σωστά σύμφωνα σε αρχική θέση

Χρησιμοποιεί περίπου 27 φωνήματα

Χρησιμοποιεί το βοηθητικό «είναι»

Χρησιμοποιεί μερικά ομαλά ρήματα στον αόριστο, κτητικά μορφήματα, αντωνυμίες και προστακτική

Ηλικία 3 – 4 ετών

Καταλαβαίνει τη λειτουργία των αντικειμένων

Καταλαβαίνει διαφορές στις έννοιες (σταματώ-ξεκινώ, μέσα-έξω, μικρό-μεγάλο)

Ακολουθεί εντολές που αποτελούνται από 2 και 3 μέρη

Ρωτάει και απαντάει σε απλές ερωτήσεις (ποιος, τι, που, γιατί)

Συχνά κάνει ερωτήσεις και ζητά λεπτομέρειες στις απαντήσεις

Χρησιμοποιεί την ομιλία για να εκφράσει ανυπομονήματα

Χρησιμοποιεί 4 με 5 λέξεις στις προτάσεις

Αναγνωρίζει αντικείμενα με το όνομα τους

Χειρίζεται επιδέξια τους ενήλικες και παρατηρεί

Χρησιμοποιεί ουσιαστικά και ρήματα πιο συχνά

Έχει αίσθηση του παρελθόντος και του μέλλοντος

Έχει ένα αντιληπτικό λεξιλόγιο 1200-2000 λέξεων

Έχει εκφραστικό λεξιλόγιο 800 – 1500 λέξεων

Ο λόγος είναι 80% καταληπτός

Η γραμματική βελτιώνεται αν και κάποια λάθη επιμένουν

Κατάλληλη χρήση του «είμαι» και «είναι» στις προτάσεις

Βάζει δύο γεγονότα σε χρονολογική σειρά

Συμμετέχει σε συζητήσεις

Συνεπής χρήση ομαλού πληθυντικού, κτητικών αντωνυμιών και ρημάτων αορίστου

Ηλικία 4 – 5 ετών

Κατανοεί τις έννοιες των αριθμών έως το 3

Αναγνωρίζει 1 έως 3 χρώματα

Έχει αντιληπτικό λεξιλόγιο 2800 ή περισσότερων λέξεων

Έχει εκφραστικό λεξιλόγιο 900 έως 2000 ή περισσότερων λέξεων

Μετράει ως το 10 μηχανικά

Χρησιμοποιεί γραμματικά σωστές προτάσεις

Χρησιμοποιεί προτάσεις 4 έως 8 λέξεων

Απαντά σε σύνθετες ερωτήσεις που αποτελούνται από 2 μέρη

Ρωτά για ορισμούς λέξεων

Μιλά με μια συχνότητα 186 λέξεων ανά λεπτό περίπου

Μειώνεται ο συνολικός αριθμός των επαναλήψεων

Παράγει σύμφωνα με 90% ακρίβεια

Μειώνεται σημαντικά ο αριθμός των συνεχών ηχητικών παραλείψεων και των υποκατάστατων

Ο λόγος του είναι συνήθως καταληπτός από τους ξένους

Μιλά σχετικά με εμπειρίες στο σχολείο ,σε σπίτια φίλων κτλ.

Αναμεταδίδει με ακρίβεια μια μεγάλη ιστορία

Δίνει προσοχή σε μια ιστορία και απαντά σε απλές ερωτήσεις σχετικά με αυτή

Χρησιμοποιεί κτητικές αντωνυμίες, μέλλοντα χρόνο και συγκριτικά μορφήματα στις προτάσεις

Ηλικία 5 – 6 ετών

Ονομάζει 6 βασικά χρώματα και 3 βασικά σχήματα

Ακολουθεί εντολές που αποτελούνται από 3 μέρη

Κάνει ερωτήσεις με το «πως»

Απαντά λεκτικά στο «Γεια» και στο «Τι κάνεις; »

Χρησιμοποιεί παρελθόντα χρόνο και μέλλοντα κατάλληλα

Χρησιμοποιεί συνδέσμους

Έχει αντιληπτικό λεξιλόγιο περίπου 13000 λέξεις

Ονομάζει τα αντίθετα

Ονομάζει διαδοχικά ημέρες της εβδομάδας

Μετρά ως το 30 μηχανικά

Ανταλλάσσει πληροφορίες και κάνει ερωτήσεις

Χρησιμοποιεί προτάσεις με λεπτομέρειες

Αναμεταδίζει με ακρίβεια μια ιστορία

Τραγουδά ολόκληρα τραγούδια και απαγγέλει παιδικά ποιηματάκια

Επικοινωνεί εύκολα με ενήλικες και άλλα παιδιά

Ηλικία 6 – 7 ετών

Ονομάζει κάποια γράμματα, αριθμούς και νομίσματα

Τοποθετεί κατά σειρά αριθμούς

Κατανοεί το «αριστερά» και το «δεξιά»

Χρησιμοποιεί αυξανόμενα πιο σύνθετες περιγραφές

Απασχολείται με συζητήσεις

Έχει αντιληπτικό λεξιλόγιο περίπου 20000 λέξεων

Χρησιμοποιεί προτάσεις 6 λέξεων περίπου

Κατανοεί τις περισσότερες έννοιες του χρόνου

Απαγγέλει το αλφάβητο

Μετράει ως το 100 μηχανικά

Χρησιμοποιεί περισσότερα μορφολογικά σημάδια καταλλήλως

Χρησιμοποιεί κατάλληλα την παθητική φωνή

(www.selle.gr)

4.2 Οι επιπτώσεις των αρθρωτικών – φωνολογικών διαταραχών

Είναι γνωστό ότι οι φωνολογικές/αρθρωτικές διαταραχές μπορεί να συνυπάρχουν με άλλες διαταραχές (για παράδειγμα αυτισμός, σύνδρομο κτλ) χωρίς ωστόσο η μια δυσκολία να προϋποθέτει την ύπαρξη της άλλης. Επίσης είναι γνωστό ότι αρθρωτικές και φωνολογικές διαταραχές μπορεί να συνυπάρχουν και μεταξύ τους (μεικτή αρθρωτική/φωνολογική διαταραχή). Η ολοκλήρωση της λογοθεραπευτικής παρέμβασης θα πρέπει να έχει τελειώσει πριν την είσοδο του παιδιού στο δημοτικό σχολείο ώστε να μην αντιμετωπίσει περαιτέρω προβλήματα. Στην περίπτωση που ένα πρόβλημα ομιλίας δεν αντιμετωπιστεί έγκαιρα υπάρχει πιθανότητα για την εμφάνιση και άλλων δυσκολιών που σχετίζονται με μαθησιακά ελλείμματα, μειωμένη κοινωνικότητα και κοινωνική επικοινωνία, χαμηλή αυτοεκτίμηση και προβλήματα συμπεριφοράς.

Βάσει ερευνών έχει διαπιστωθεί ότι τα προβλήματα στην φωνολογία εμποδίζουν το παιδί στην ευκολότερη κατανόηση και χρήση της ορθογραφίας. Ουσιαστικά κατακτώντας την φωνολογική επίγνωση το παιδί έχει περισσότερες πιθανότητες να γίνει καλός ορθογράφος και να μην αντιμετωπίσει δυσκολίες στην ακαδημαϊκή του πορεία. Επίσης ένα παιδί με προβλήματα στον προφορικό του λόγο είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα εμφανίσει και προβλήματα στην αναγνωστική διαδικασία.

Για να κατανοήσουμε την σχέση της γνωστικής και της γλωσσικής ανάπτυξης μπορούμε να θέσουμε ως θεμέλιο της θεωρία του Piaget. Η θεωρία αυτή που είναι γνωστή ως γνωστική αναπτυξιακή προσέγγιση χαρακτηρίζεται από τα εξής :

- για να κατανοήσουμε πολύπλοκες έννοιες, όπως η σκέψη, η μνήμη και η γλώσσα, θα πρέπει να μελετήσουμε την ανάπτυξη αυτών των συστημάτων από την εμφάνιση τους στην βρεφική ηλικία.
- Η ανάπτυξη προχωρά μέσω των ποιοτικών αλλαγών που ονομάζονται στάδια
- Τα παιδιά συμβάλουν ενεργά στην γνωστική τους ανάπτυξη δίνοντας στην θεωρία τον χαρακτηρισμό της δομικής θεωρίας.

- Ο μηχανισμός της γνωστικής ανάπτυξης στηρίζεται στην σύγκρουση και κατ' επέκταση στην εξισορρόπηση.

Σχετικά με την ομιλία κατά τον Piaget προκαλεί μια βαθιά μεταβολή στην αισθητικό-κινητική μορφή νόησης. Το παιδί χάρη στην ομιλία γίνεται ικανό να ανακαλεί καταστάσεις που δεν είναι παρούσες και να απελευθερώνεται από τον άμεσο χώρο και χρόνο. Ωστόσο η σκέψη προηγείται από την ομιλία, η οποία περιορίζεται στο να τη μετά-σηματίσει βαθιά, βοηθώντας την να φτάσει τις δικές της μορφές ισορροπίας με μια πιο δυναμική αφαίρεση. Από την άλλη μεριά ο Vygotsky έδωσε έμφαση στη γραπτή, όπως την ονόμασε ομιλία. Ο γραπτός λόγος έχει ιδιαίτερη σημασία, γιατί οι τυπωμένες λέξεις μπορούν να γίνουν αντικείμενο σκέψης. Αυτός ο τρόπος βοηθά το παιδί να απελευθερώσει την σκέψη του από το άμεσο κοινωνικό και αντιληπτικό πλαίσιο .

Η πιο ευρέως αποδεχόμενη πρόσφατη ερμηνεία για τις αναγνωστικές δυσκολίες κάνει λόγο για ύπαρξη μη φυσιολογικής φωνολογικής επεξεργασίας. Ο όρος φωνολογική επίγνωση έχει χρησιμοποιηθεί ως ομπρέλα για δεξιότητες χειρισμού και κατάτμησης των συστατικών ήχων των λέξεων και σχετίζεται άμεσα με την ύπαρξη φωνολογικής διαταραχής. Επιπλέον σύγχρονες έρευνες έχουν δείξει ότι η ανάγνωση και η φωνολογική επεξεργασία περιλαμβάνουν συντονισμένη δραστηριότητα σε αρκετές περιοχές στο αριστερό ημισφαίριο του εγκεφάλου. Επιπρόσθετα έχει αποδειχθεί ότι στην δυσλεξία η οποία σχετίζεται με δυσκολίες στην γραφή και την ανάγνωση, τα άτομα έχουν μια συγκεκριμένη δυσλειτουργία στην αναπαράσταση, αποθήκευση και την ανάκτηση των ήχων του λόγου. Εξηγεί λοιπόν αυτή την δυσλειτουργία στην ανάγνωση, καθώς η διαδικασία αυτή προϋποθέτει την αντιστοιχία μεταξύ γραμμάτων και ήχων, που αποτελούν βασικά συστατικά του λόγου. Τέλος σημαντικό είναι και το γεγονός ότι 10/10 άτομα με δυσλεξία σε πρόσφατη έρευνα παρουσίασαν μειωμένη επίδοση σε ακουστικές δοκιμασίες (ακουστική διάκριση- χαρακτηριστικό φωνολογικής διαταραχής) ενώ 7/10 σε οπτικές δοκιμασίες. (Παπαδάτος,2011).

4.3 Η συνεργασία γονέα-λογοθεραπευτή

Η πορεία επίτευξης των στόχων μιας θεραπευτικής παρέμβασης εξαρτάται τόσο από την σωστή στοχοθεσία και υλοποίηση των ασκήσεων όσο και από την συνεχή εξάσκηση του προγράμματος λογοθεραπείας στο σπίτι. Σε αυτό το κομμάτι ο λογοθεραπευτής δεν μπορεί να είναι παρόν για αυτό θα πρέπει οι γονείς/κηδεμόνες του παιδιού να ενταχθούν στην διεπιστημονική ομάδα. Αρχικά, ο θεραπευτής θα πρέπει να μιλήσει με τους γονείς και να ζητήσει το βασικό αίτημα τους. Στην συνέχεια θα πρέπει να τους ενημερώσει για τυχόν δυσκολίες που δεν έχουν εντοπίσει ή που πιθανώς δεν ανταποκρίνονται στο κομμάτι που ορίζεται φυσιολογική δυσκολία για την συγκεκριμένη ηλικία.

Στην συνέχεια θα πρέπει να γίνει μια αναλυτική παρουσίαση του τρόπου παρέμβασης με ιδιαίτερη έμφαση στην μεταξύ τους συνεργασία. Ο κάθε θεραπευτής πρέπει να ενημερώσει για τυχόν λάθη που γίνονται και στερούν από το παιδί την ταχύτερη αποκατάσταση. Η λίστα με αυτούς τους κανόνες θα πρέπει να οριστεί ως πρότυπο καλής συνεργασίας μεταξύ γονέων-θεραπευτή. Μπορεί να γίνει εκτύπωση των κανόνων αυτών και να δοθεί στους γονείς με σκοπό να μελετήσουν περαιτέρω τις αλλαγές που πρέπει να κάνουν στο περιβάλλον του σπιτιού για να επιτευχθούν πιο γρήγορα οι στόχοι της θεραπείας.

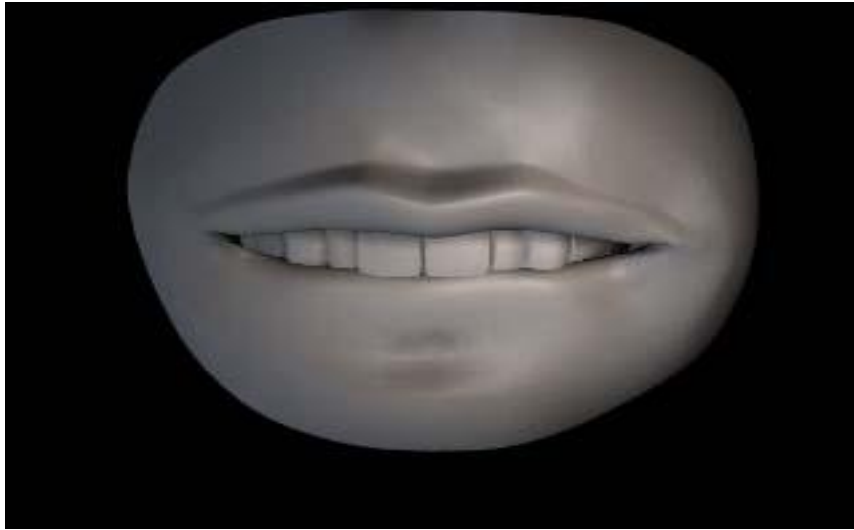
Όσο αναφορά τους στόχους, ο λογοθεραπευτής θα πρέπει να παρουσιάζει κάθε μήνα την στοχοθεσία στους γονείς με σκοπό να ενημερώνονται εκ των προτέρων για το πρόγραμμα που θα ακολουθηθεί. Ένα δείγμα για την βελτίωση των ερεθισμάτων που δίνονται από τους γονείς ακολουθεί παρακάτω :

- Φροντίστε να είστε σωστό πρότυπο καθαρής ομιλίας για το παιδί.
- Αποφύγετε τις μωρουδίστικες εκφράσεις.
- Ενθαρρύνετε το παιδί να σας παρακολουθεί (πρόσωπο, χείλη, γλώσσα), καθώς σχηματίζετε ήχους ή λέξεις που δυσκολεύεται να προφέρει.
- Μάθετέ του απλά ποιηματάκια με ομοιοκαταληξία.
- Κόψτε και κολλήστε με το παιδί εικόνες αντικειμένων τα οποία μαθαίνει τώρα να λέει και να αναγνωρίζει.
- Πηγαίνετε περίπατο και μιλήστε του για οτιδήποτε βλέπετε γύρω σας.
- Φροντίστε να παίζει με άλλα παιδιά.
- Συζητήστε για ομοιότητες και διαφορές μεταξύ αντικειμένων.
- Ενθαρρύνετέ το να πλάθει τις δικές του ιστορίες.
- Χρησιμοποιήστε νέες λέξεις για να εμπλουτίσετε το λεξιλόγιό του.
- Διαβάστε του βιβλία με έγχρωμες εικόνες και κάντε του ερωτήσεις για να ενισχύσετε τη σκέψη και την ομιλία του.
- Παίξτε παιχνίδια ζητώντας του να εκτελέσει απλές εντολές.

(ΣΠΕΕ,2015)

4.4 Αποκατάσταση φωνημάτων /f/-/v/

Τα φωνήματα /f/-/v/ είναι χειλοδοντικά και εξακολουθητικά φωνήματα. Το φώνημα /v/ συνήθως εμφανίζεται στην ομιλία του παιδιού μεταξύ 3-3,6 ετών (αυθόρμητη ομιλία) ενώ το φώνημα /f/ μεταξύ 3,6 -4 ετών. Και τα δύο φωνήματα ανοίκουν στην κατηγορία των μεσαίων αναδύμενων συμφώνων (3-4 ετών). Το φώνημα /f/ είναι άηχο ενώ το φώνημα /v/ ηχηρό.

Για την παραγωγή του φωνήματος /v/ :

1. Οι κάτω άκρες των άνω δοντιών εφάπτονται ελαφρώς του κάτω χείλους.
2. Η ηχηρή ροή του αέρα διέρχεται διαμέσου της χειλοδοντικής οπής
3. Οι φωνητικές χορδές δονούνται.

Για την παραγωγή του φωνήματος /f/ :

1. Οι κάτω άκρες των άνω δοντιών εφάπτονται με το κάτω χείλος με σκοπό να δημιουργήσουν ένα εμπόδιο στην στοματική κοιλότητα.
2. Η άηχη ροή του αέρα διέρχεται αυτού του εμποδίου για να προκαλέσει την τριβή.

Συσχετισμός φωνημάτων /f/-/v/ με φυσικό ήχο :

/v/ : όπως κάνει το πλοίο (βββββ)

/f/ : όπως κάνει ο αέρας (φφφφφ)

Αυτοματοποίηση Συλλαβής ΣΦ

βα	βο	βε	βι	βου
φα	φο	φε	φι	φου

Πίνακας 6.

Αυτοματοποίηση Συλλαβής ΦΣ

αβ	οβ	εβ	ιβ	ουβ
αφ	οφ	εφ	ιφ	ουφ

Πίνακας 7.

Αυτοματοποίηση Συλλαβής ΦΣΦ

αβα	οβο	εβε	ιβι	ουβου
αφα	οφο	εφε	ιφι	ουφου

Πίνακας 8.

Αυτοματοποίηση Συλλαβής ΣΦΣ

βαβ	βοβ	βεβ	βιβ	βουβ
φαφ	φοφ	φεφ	φιφ	φουφ

Πίνακας 9.

Αυτοματοποίηση Συλλαβής ΣΦΣΦ

βαβα	βοβο	βεβε	βιβι	βουβου
φαφα	φοφο	φεφε	φιφι	φουφου

Πίνακας 10

Αυτοματοποίηση Συλλαβής ΦΣΦΣ

αβαβ	οβοβ	εβεβ	ιβιβ	ουβουβ
αφαφ	οφοφ	εφεφ	ιφιφ	ουφουφ

Πίνακας 11

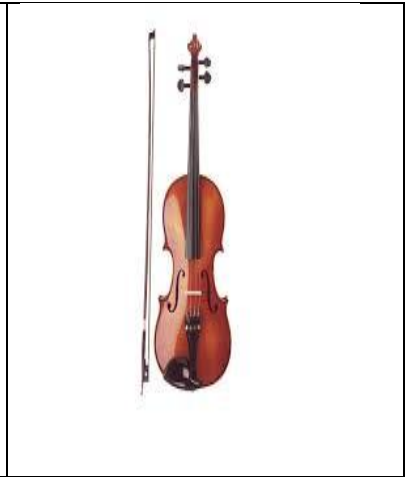
Πέμπτο Κεφάλαιο

5.1 Η αποκατάσταση του φωνήματος /v/

Οδηγίες χορήγησης : Δείχνουμε τις εικόνες στο παιδί και ζητάμε να τις κατονομάσει. Προσέχουμε να τηρεί τους κανόνες σωστής τοποθέτησης αρθρωτών όπως έχουμε ορίσει πιο πριν. Θέτουμε ως ποσοστό επιτυχίας το 80% σε κάθε βήμα και μόνο τότε προχωράμε στο επόμενο.

2-σύλλαβες λέξεις με το φώνημα στόχο /v/ σε αρχική θέση

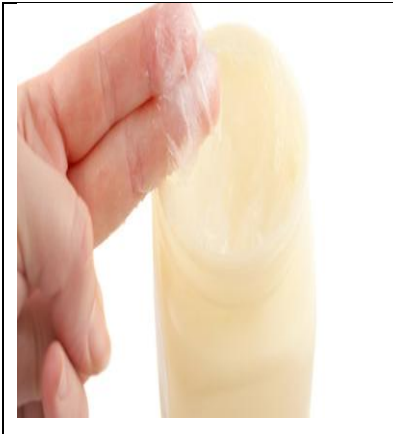
3-σύλλαβες λέξεις με το φώνημα στόχο /v/ σε αρχική θέση

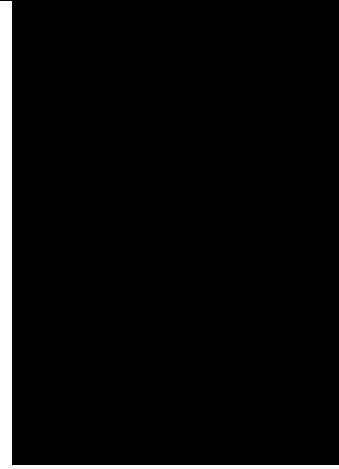

Πολυσύλλαβες λέξεις με το φώνημα στόχο /v/ σε αρχική θέση

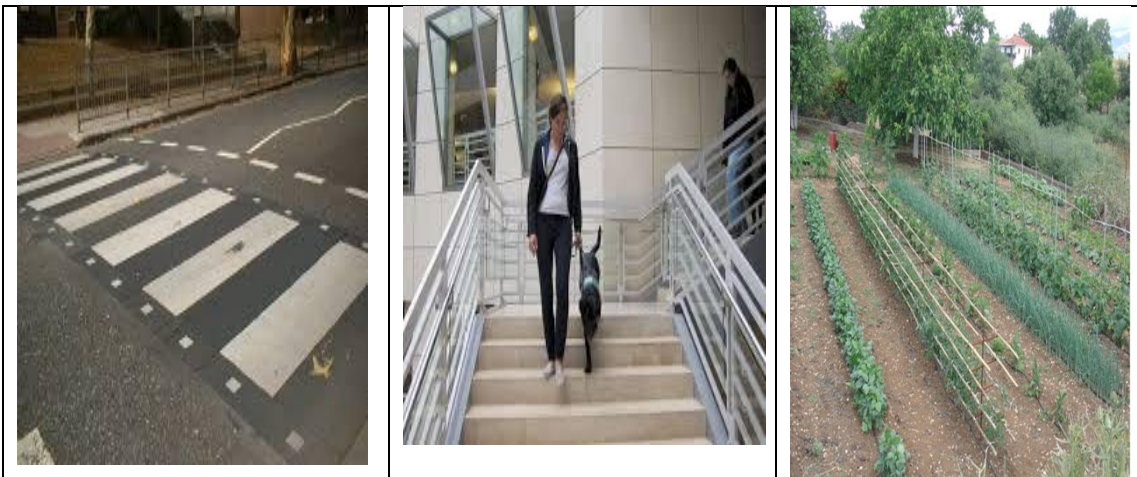
2-σύλλαβες λέξεις με το φώνημα στόχο /v/ σε μέση θέση

3-σύλλαβες λέξεις με το φώνημα στόχο /v/ σε μέση θέση

Πολυσύλλαβες λέξεις με το φώνημα στόχο /v/ σε μέση θέση

5.2 Η αποκατάσταση του φωνήματος /f/

2-σύλλαβες λέξεις με το φώνημα στόχο /f/ σε αρχική θέση

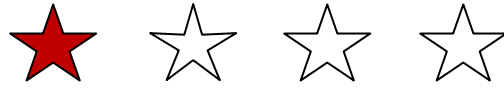
3-σύλλαβες λέξεις με το φώνημα στόχο /f/ σε αρχική θέση

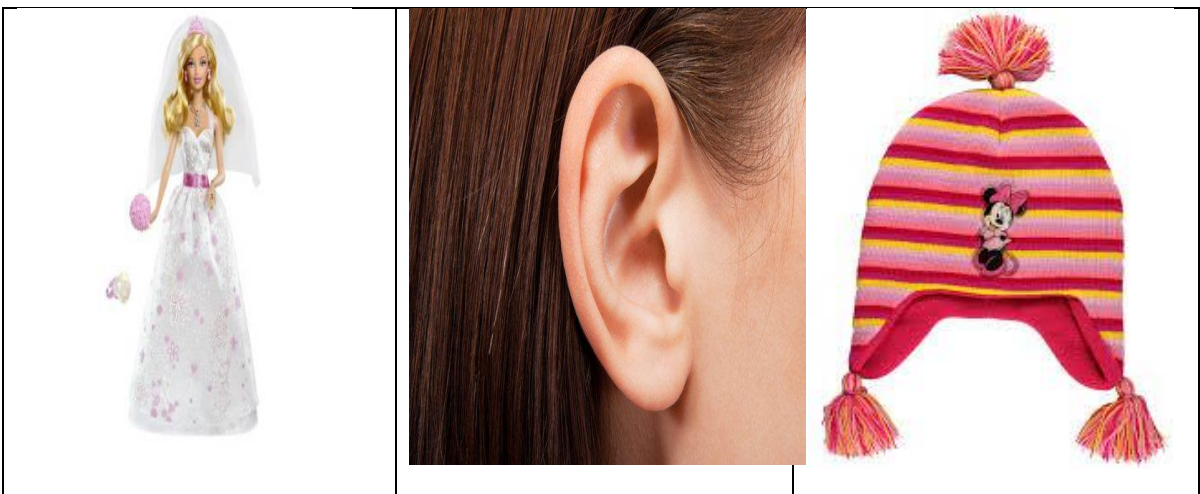
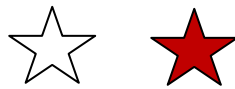

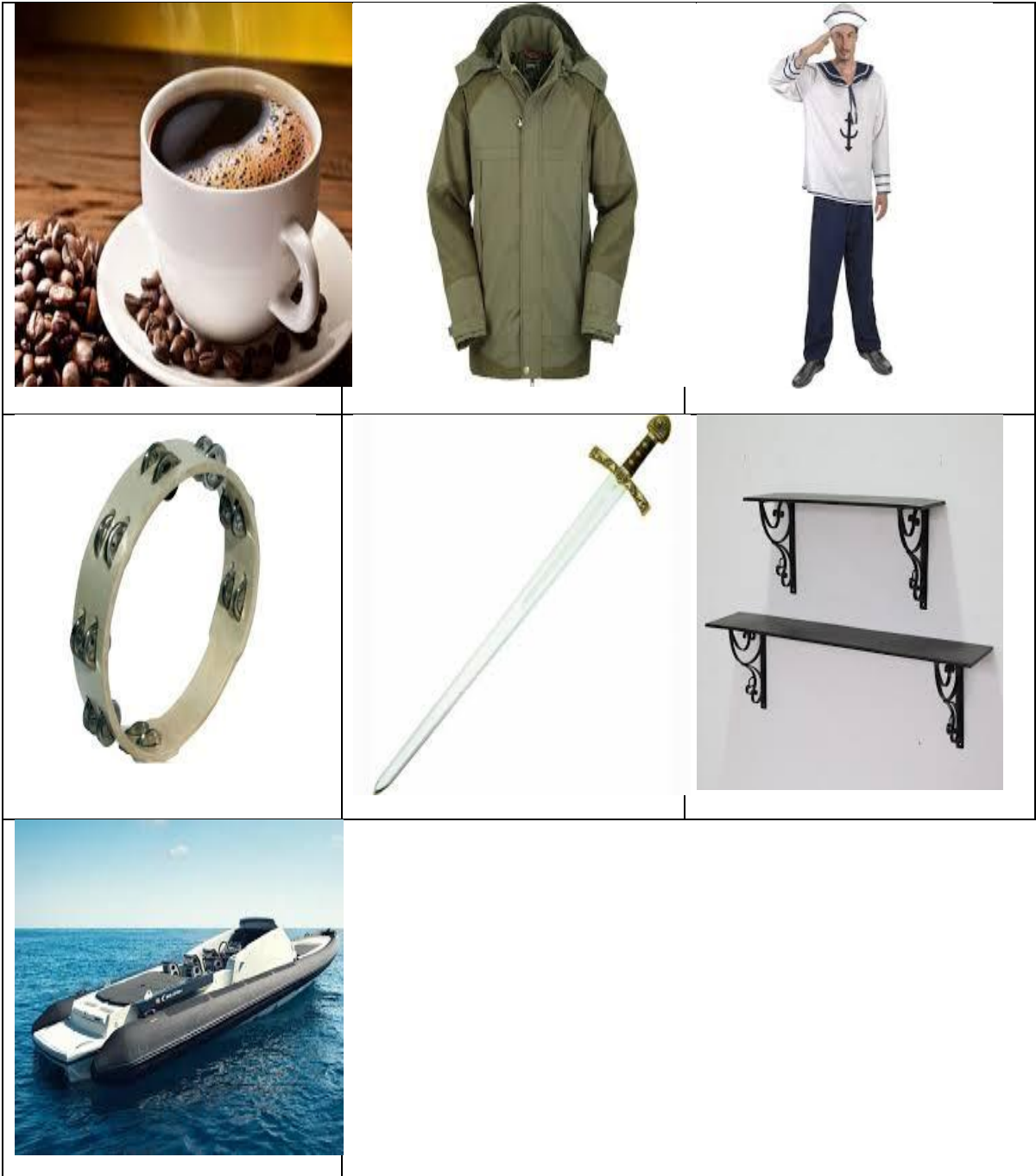
Πολυσύλλαβες λέξεις με το φώνημα στόχο /f/ σε αρχική θέση

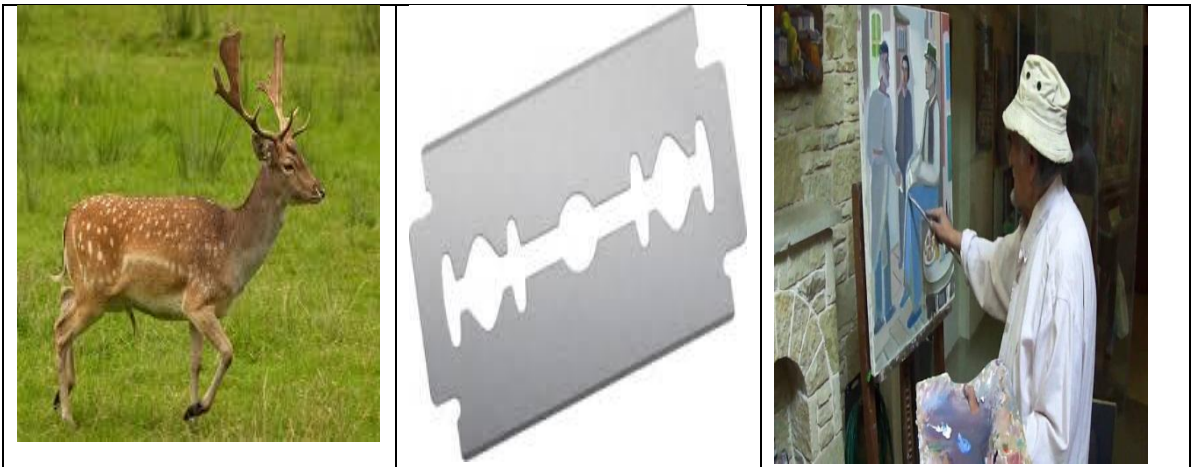
2-σύλλαβες λέξεις με το φώνημα στόχο /f/σε μέση θέση

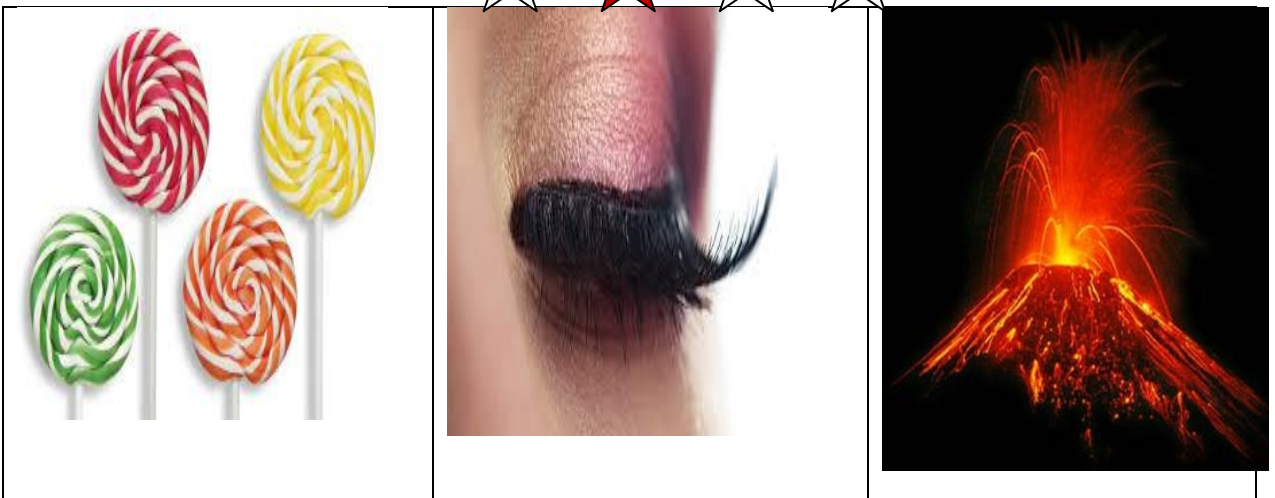

3-σύλλαβες λέξεις με το φώνημα στόχο /f/ σε μέση θέση

Πολυσύλλαβες λέξεις με το φώνημα στόχο /f/ σε μέση θέση

5.3 Λεξιλόγιο Υλικού

Φώνημα στόχος /v/

Αρχική θέση - Δισύλλαβες

Βάδην	Βάση	Βήχας	Βόλτα
Βάγια	Βαστώ	Βία	Βόμβα
Βάζο	Βάσω	Βίζα	Βοριάς
Βάζω	Βάτα	Βίλα	Βορράς
Βαθιά	Βατός	Βιολί	Βοσκός
Βαθμός	Βάφω	Βόλος	Βουβός
Βάθος	Βαφή	Βόας	Βουνό
Βαλτός	Βέλος	Βογκώ	Βούρτσα
Βάλτος	Βέρα	Βόδι	Βουτιά
Βάρκα	Βέργα	Βοή	Βυτίο
Βάρος	Βέσπα	Βολή	Βωμός

Βαρύς-ια-υ	Βήμα	Βόλι
-------------------	-------------	-------------

Πίνακας 12

Φώνημα στόχος /v/

Αρχική θέση - Τρισύλλαβες

Βαγγέλης	Βαράκι	Βέβια	Βιτρίνα
Βαγόνι	Βαράω	Βελόνι	Βιώνω
Βαδίζω	Βαρέλι	Βελούδο	Βοδινό
Βαθουλός	Βαρετός	Βενζίνη	Βοηθός
Βαθαίνω	Βαριέμαι	Βεράντα	Βοηθάω
Βαθμίδα	Βάσανο	Βερνίκι	Βολτάρω
Βαλίτσα	Βασιλιάς	Βερμούδα	Βότανο
Βαμμένος	Βασίλης	Βήξιμο	Βότσαλο
Βαμβάκι	Βασικός	Βίαιος	Βουρτσίζω
Βάναυσος	Βαστάω	Βιβλίο	Βούτυρο
Βανίλια	Βάτραχος	Βιδώνω	Βουβάλι
Βαπόρι	Βαφείο	Βίντεο	Βουλιάζω
Βάπτιση	Βάψιμο	Βιδώνω	Βυθίζω
Βαραίνω	Βύσσινο	Βιολογία	

Πίνακας 13

Φώνημα στόχος /v/

Αρχική θέση - Πολλυσύλλαβες

Βαζελίνη	Βαρυστομαχιάζω	Βιβλιοθηκάριος
Βαθμολογία	Βαρυφορτώνω	Βιβλιοθήκη
Βουναλάκι	Βασανίζω	Βιβλιοπωλείο
Βαθομέτρηση	Βασιλεύω	Βιβλιόφιλος
Βαθυγάλανος	Βασιλόπιτα	Βιδωτήρι
Βαθύρριζος	Βατόμουρο	Βιντεοκάμερα
Βαθύφωνος	Βατραχοπόδαρα	Βιντεομανής
Βαθύχρωμος	Βαφτισιμιάς	Βιντεοπαιχνίδια
Βαμβακέμπορος	Βελανιδιά	Βομβαρδίζω
Βαμβακερό	Βελτίωση	Βοσκοτόπι
Βανδαλισμός	Βενζινάδικο	Βουναλάκι
Βαρελοποιείο	Βερικοκιά	Βουνοκορφή
Βαρελοποιός	Βερίκοκο	Βουνοπλαγιά
Βαρεμάρα	Βηματισμός	Βουνοσειρά
Βαρηκοΐα	Βιαστικός	Βουτυριέρα
Βαριανασαίνω	Βιβλιάριο	Βουτυροπωλείο
Βαριοκοιμάμαι	Βιβλιογνώστης	Βυτιοφόρο

Πίνακας 14

Φώνημα στόχος /v/

Μέση θέση - Δισύλλαβες

Γόβα	Κόβω	Τρίβω
-------------	-------------	--------------

Ευρύς	Κουβάς	Τραβώ
Ζαβός	Κούβα	Φλέβα
Ήβη	Κύβος	Σάββας
Θάβω	Λοβός	Σκάβω
Κλουβί	Λάβα	Σκύβω
Κάβα	Λαβή	Στύβω
Κάβος	Μαύρο	Στρίβω
Κλέβω	Πρόβα	Φόβος

Πίνακας 15

Φώνημα στόχος /v/

Μέση θέση - Τρισύλλαβες

Άβαφος	Ζαβολιά	Μανάβης
Άβυσσος	Θόρυβος	Μπακλαβάς
Άβατο	Καβάλα	Ξεβάφω
Ακριβά	Καβούκι	Πρόβατο
Ανάβω	Κάβουρας	Φοβάμαι
Άραβας	Καλύβα	Ραβανί
Βραβείο	Καράβι	Ρεβίθια
Γαβάθα	Κουβάρι	Φοβία
Γοβάκι	Κουβέντα	Σάββατο
Διαβάζω	Κουβέρτα	Σοβαρός
Εύγεστος	Κουνάβι	Τράβηγμα
Εύνοια	Λάβαρο	Ταβάνι

Εύρεση	Λιβάδι	Ταβέρνα
Ευρώπη	Λιβάνι	

Πίνακας 16

Φώνημα στόχος /v/

Μέση θέση - Πολυσύλλαβες

	Ευαγγέλιο	Ευημερία	Ξεβιδώνω
Αβασάνιστος			
	Ευαισθησία	Ευλογία	Ξεβουλώνω
Αβάσταχτος			
Αβάπτιστος	Ευαίσθητος	Ευλύγιστος	Οβελίας
Αβέβαιος	Ευάλωτος	Ευνόητος	Παγόβουνο
Αβοήθητος	Ευανάγνωστος	Ευρύχωρος	Παραβάτης
Αβοκάντο	Ευαρέσκεια	Θεοφοβούμενος	Παραβιάζω
Ακαταλαβίστικος	Ευάριθμος	Ισοβαθμώ	Παρακόβω
	Ευγένεια	Καβαλάρης	Περιβόλι
Αμφιβολία			
	Ευγνωμονώ	Καβουρδίζω	Περίβολος
Αναβάλλω			
Αναβάτης	Ευδιάθεση	Καραβόσκοινο	Προβάδισμα
Διάβαση	Ευδιάκριτος	Κατεβαίνω	Προβολέας
Διαβασμένος	Ευελιξία	Κιβώτιο	Υψοφοβία
Διαβατήριο	Ευελπιστώ	Κουβαλητής	
Διαβεβαιώνω	Ευέξαπτος	Κουβεντιάζω	
Διαβητικός	Ευεργεσία	Νεροβάρελο	

Πίνακας 17

Φώνημα στόχος /v/

Τελική θέση - Μονοσύλλαβες

Γαβ
Μωβ

Πίνακας 18

Φώνημα στόχος /f/ Αρχική θέση - Δισύλλαβες λέξεις

Φάβα	Φέξη	Φόρα
Φαγάς	Φέρω	Φόρμα
Φαγκρί	Φέσι	Φόρος
Φαιός	Φέτα	Φορώ
Φάκα	Φέτος	Φούντα
Φακή	Φεύγω	Φούρνος
Φακός	Φήμη	Φούσκα
Φάλτσο	Φιδές	Φούστα
Φάρα	Φίδι	Φύκι
Φαρδύς	Φιλές	Φυλή
Φαρί	Φίλος	Φύλλο
Φάρος	Φίλτρο	Φύλο
Φάρσα	Φιλώ	Φύση
Φάση	Φίρμα	Φυτό
Φάσμα	Φόβος	Φύτρα
Φάτνη	Φόδρα	Φώκια
Φάτσα	Φοιτώ	Φωλιά

Φέγγω	Φόνος	Φωνή
Φελλός	Φόντο	Φωτιά

Πίνακας 19

Φώνημα στόχος /f/

Αρχική θέση - Τρισύλλαβες λέξεις

Φαβορί	Φανάρι	Φέρετρο
Φαγάνα	Φανέλα	Φεριμπότ
Φαγητό	Φαντάρος	Φερμουάρ
Φαγκότο	Φάντασμα	Φεστιβάλ
Φαγούρα	Φαράγγι	Φθορίζω
Φαίνομαι	Φαράσι	Φηγούρα
Φάκελος	Φαρδαίνω	Φίλαθλος
Φακίδα	Φαρμάκι	Φιλέτο
Φακίρης	Φάρμακο	Φιλία
Φάλαγγα	Φάρυγγας	Φινάλε
Φάλαινα	Φασόλι	Φινέτσα
Φαλάκρα	Φαφούτης	Φιζάρω
Φαμίλια	Φεγγάρι	Φιστίκι
Φάμπρικα	Φερετζές	Φιτίλι
Φοβάμαι	Φορτίο	Φυλακή
Φοίνικας	Φουγάρο	Φυλαχτό
Φοιτητής	Φουλάρι	Φυσική
Φοράδα	Φουντούκι	Φυτεία
Φορείο	Φουντώνω	Φυτρώνω

Φόρεμα	Φουρτούνα	Φωνάζω
Φορητός	Φουσκώνω	Φωνήεν
Φορτηγό	Φουστάνι	Φωτεινός
Φορτίζω	Φύλακας	Φωτίζω

Πίνακας 20

Φώνημα στόχος /f/

Αρχική θέση - Πολυσύλλαβες λέξεις

Φαβορίτα	Φιλιστρίνι	Φυτοφάγος
Φαγοπότι	Φιλοδώρημα	Φωνητική
Φαινόμενο	Φιλολογία	Φωσφορίζω
Φανατίζω	Φιλοξενία	Φωταγωγός
Φαντάζομαι	Φιλοσοφία	Φωτιστικό
Φαρμακείο	Φορολογία	Φωτογένεια
Φαρμακοποιός	Φυγόπονος	Φωτογραφία
Φασολάδα	Φυλλάδιο	Φωτομοντέλο
Φεβρουάριος	Φυσαλίδα	Φωτοστέφανο
Φεγγοβολώ	Φυσαρμόνικα	Φωτοτυπία
Φερέγγυος	Φυσιογνωμία	Φυσιοθεραπεία
Φιλανθρωπία		

Πίνακας 21

Φώνημα στόχος /f/

Μέση θέση - Δισύλλαβες λέξεις

Αυτί	Θρέφω	Ναύτης
Αυτός	Καυτός	Νέφος
Αφή	Καύτρα	Ντέφι
Αφού	Καφές	Νύφη
Βαφή	Κέφι	Ξίφος
Βάφω	Κούφιος	Πεύκο
Γκάφα	Κρυφός	Ραφή
Γλείφω	Λευκός	Ράφι
Γνέφω	Λόφος	Ρουφώ
Γράφω	Μπουφάν	Σκάφη
Ευθύς	Μπουφές	Σκάφος
Ευχή	Τάφος	Ύφος
Σκουφί	Τούφα	Ψήφος
Σοφάς	Τροφή	Ψόφιος
Σοφός	Υφή	Μπούφος
Στυφός		

Πίνακας 22

Φώνημα στόχος /f/

Μέση θέση - Τρισύλλαβες λέξεις

Αλείφω	Καύσιμα	Πιλάφι
Αυξάνω	Κεφάλι	Προφήτης
Αυχέννας	Κηφήνας	Προφορά
Αφαιρώ	Κορυφή	Ρόφημα

Αφαλός	Κουφάρι	Σοφίτα
Αφήνω	Κούφωμα	Σοφία
Αφιξη	Κρόταφος	Σοφίτα
Αφορμή	Λυκόφως	Σταφίδα
Αφωνος	Μαφία	Σταφύλι
Γέφυρα	Ναυτικό	Στεφάνι
Δεύτερος	Νεφέλη	Τριφύλλι
Δευτέρα	Ντουφέκι	Τρυφερός
Έδαφος	Νυφικό	Υφαίνω
Ελάφι	Ξεφεύγω	Ύφασμα
Ευθεία	Ξέφωτο	Χρυσάφι
Εύθυμος	Ξιφίας	Ψηφίζω
Εύκολος	Ξυράφι	Ψοφίμι
Έφηβος	Οροφή	Ωφελώ
Ζαφείρι	Όροφος	Οφείλω
Ζωγράφος		

Πίνακας 23

Φώνημα στόχος /f/

Μέση θέση - Πολυσύλλαβες λέξεις

Αγγελιοφόρος	Γαρίφαλο	Ζωγραφίζω
Αγιογραφία	Γεωγραφία	Ηφαίστειο
Αδιαφορώ	Γλειφιτζούρι	Καταστρέφω
Αμπελόφυλλο	Δημοσιογράφος	Κατάφαση

Αναφέρω	Διαφήμιση	Καταφύγιο
Αντιστρέφω	Διαφωνώ	Κατηφόρα
Αποροφητήρας	Διευθυντής	Καφενείο
Απόστροφο	Εγκέφαλος	Καφετιέρα
Απόφαση	Εκσκαφέας	Κεφαλαίος
Απόφοιτος	Ελέφαντας	Κινηματογράφος
Αυτόγραφο	Εξώφυλλο	Κυκλοφορία
Αυτοκόλλητο	Επιφάνεια	Λεωφορείο
Αυτοκράτορας	Ευτυχία	Μεγάφωνο
Αφασία	Ευχαριστώ	Μεταφέρω
Αφεντικό	Εφημερίδα	Μεταφράζω
Βλεφαρίδα	Εφιάλτης	Ξυλόφωνο
Οδοντογλυφίδα	Πληροφορώ	Τριαντάφυλλο
Ορθογραφία	Ποδόσφαιρο	Υπογραφή
Παραφίνη	Τερματοφύλακας	Χαρτοφύλακας
Παράφωνος	Τηλεγράφημα	Ψηφιδωτό
Περιγράφω	Τηλέφωνο	

Πίνακας 24

5.4 Προτάσεις με το φώνημα στόχο /v/

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ /v/

Μονοσύλλαβες

- Ο παππούς άρχισε πάλι τα αχ και **βαχ** γιατί πονάνε τα κόκαλά του .

Δισύλλαβες

- Στη παρέλαση το **βάδην** των στρατιωτών ήταν το ίδιο .
- Το **βάζο** είναι γεμάτο με τριαντάφυλλα .
- Όταν φτιάχνω κέικ **βάζω** ζάχαρη .
- Ο **βαθμός** μου στα μαθηματικά είναι 18 .
- Η πισίνα έχει **βάθος** 2 μέτρα .
- Κατέστρεψαν το **βάθρο** του αγάλματος .
- Στη λίμνη υπάρχει **βάλτος** γιατί δεν ανανεώνονται τα νερά .
- Στον **βάλτο** μαζεύονται πολλά έντομα όπως κουνούπια
- Στο λιμάνι έχει πολλές **βάρκες** αγκυροβολημένες .
- Το **βάρος** του καναπέ είναι 10 κιλά .
- Ο Γιάννης έγινε **βαρύς** γιατί έχει πάρει αρκετά κιλά .
- Η **βάση** του αγάλματος είναι μαρμάρινη .
- Όταν κατεβαίνω τη σκάλα **βαστώ** το κάγκελο για να μην πέσω .
- Στους ώμους του παλτού υπάρχουν **βάτες** .
- Το παραμύθι ήταν **βατό**, δεν ήταν δύσκολο .
- Το χρώμα του αυτοκινήτου μου αρέσει , έχει ωραία **βαφή** .
- Χτυπήθηκε από το **βέλος** που έριξε ο πολεμιστής .
- Ο Πέτρος αρραβωνιάστηκε, φοράει **βέρα** .
- Τον έτσουξε με τη **βέργα** στη παλάμη γιατί ήταν άτακτος .
- Πολλά άτομα οδηγούν **βέσπες** γιατί τους αρέσουν .
- Ο δάσκαλος χορού μας είπε να κάνουμε ένα **βήμα** εμπρός και ένα πίσω .
- Το γράμμα **βήτα** είναι το δεύτερο στη σειρά του αλφαβήτου .
- Όταν έχουμε **βήχα** πίνουμε ζεστά ροφήματα για να μας περάσει .
- Κατά τον αγώνα οι φίλαθλοι άσκησαν **βία** εναντίων των αντιπάλων με αποτέλεσμα να καθυστερήσει τον παιχνίδι .
- Για να φτιαχτεί το τραπέζι που κουνιέται χρειάζεται μια **βίδα** .
- Το **βιολί** ανήκει στην ομάδα των έγχορδων μουσικών οργάνων .
- Ο **βόας** είναι ένα είδος φιδιού .
- Η γιαγιά **βογκά** όταν είναι άρρωστη και έχει υπερβολικούς πόνους .
- Το **βόδι** βόσκει στο λιβάδι .

- Η **β**οή του ανέμου ήταν τόσο δυνατή που νόμιζες ότι περνούσε φορτηγό .
- Οχτώ στις δέκα **β**ολές βρήκαν το στόχο τους .
- Τον βρήκε το **β**όλι του εχθρού κατάστηθα .
- Ο γείτονας μου παίρνει κάθε πρωί **β**όλτα τον σκύλο του .
- Τα αεροπλάνα έριξαν **β**όμβες κατά του εχθρικού στόχου .
- Φύσηξε **β**οριάς και πήρε μαζί του τα φύλλα των δέντρων .
- Το παράθυρο βλέπει στο **β**ορρά .
- Ο **β**οσκός έβγαλε τα ζώα από το μαντρί για να βοσκήσουν .
- Έμεινε **β**ουβός όταν αντίκρισε την μεγάλη καταστροφή .
- Ο Βασίλης προτιμά το **β**ουνό αντί την θάλασσα .
- Κάθε πρωί κτενίζομαι με την **β**ούρτσα που μου έκανε δώρο η μαμά .

Τρισύλλαβες

- Ο **Β**αγγέλης είναι ο θείος μου .
- Το τρένο αποτελείται από την μηχανή και τα **β**αγόνια .
- Το τρένο έχει πολλά **β**αγόνια
- Ο πατέρας μου **β**αδίζει γρήγορα και εγώ δεν μπορώ να τον φτάσω .
- Την σούπα την τρώμε σε **β**αθουλά πιάτα .
- Σε όλους τους μαθητές χρειάζεται μια **β**αλίτσα για να βάζουν τα βιβλία τους .
- Χτύπησα στο σχολείο και η δασκάλα μου καθάρισε την πληγή με **β**αμβάκι και ιώδιο .
- Ο κύριος Γιώργος γίνεται **β**άναυσος κάθε φορά που κτυπά τον σκύλο του
- Έφαγα μια μπάλα παγωτό **β**ανίλια
- Η **β**άπτιση του Γιάννη θα γίνει την Κυριακή .
- Από το πολύ φαγητό έχω **β**αρύνει τον τελευταίο καιρό .
- Κάνω **β**αράκια για να γυμνάσω τους μυς του σώματος μου .
- Από τον θυμό του **β**άρεσε το γυαλί και έσπασε .
- Έσπασε το **β**αρέλι και χύθηκε το κρασί .
- Η Μαρία **β**αριέται τα μαθηματικά .
- Ο παππούς πέρασε πολλά **β**άσανα στη ξενιτιά .
- Ο **β**ασιλιάς της ζούγκλας είναι το λιοντάρι .
- Η γιαγιά **β**αστάει το μπαστούνι της .
- Ο **β**άτραχος ζει στη λίμνη .
- Χτες πήρα το αυτοκίνητο στο **β**αφείο γιατί το χτύπησα .
- Η απόδοση σου στο μάθημα **β**έβαια θα ληφθεί υπόψιν στο βαθμό .
- Η μαμά ράβει το κουμπί στο παντελόνι με **β**ελόνι και κλωστή .

- Για να ξεκινήσει το αυτοκίνητο χρειάζεται **β**ενζίνη .
- Το καλοκαίρι καθόμαστε στη **β**εράντα .
- Η **β**εράντα του σπιτιού είναι γεμάτη γλάστρες με λουλούδια.
- Όταν κάνει ζέστη φοράω **β**ερμούδα για να δροσίζομαι .
- Αυτό το φόρεμα είναι φτιαγμένο από **β**ελούδο
- Για να προστατεύεται το έπιπλο το περνάμε με **β**ερνίκι .
- Τον είχε πιάσει το **β**ήξιμο και δεν μπορούσε να συνεχίσει την ομιλία του .
- Η μητέρα γίνεται **β**ίαια όταν δέρνει τα παιδιά της .
- Τα παιδιά στο σχολείο διαβάζουν **β**ιβλία.
- Ο ηλεκτρολόγος **β**ιδώνει την λάμπα .
- Τα παιδιά βλέπουν κινούμενα σχέδια στο **β**ίντεο .
- Τα Χριστούγεννα στολίζουν τις **β**ιτρίνες με Άγιους Βασιλίδες .
- Η μητέρα μαγείρεψε **β**οδινό κρέας στα παιδιά .
- Στο **β**υθό της θάλασσας υπάρχουν **β**ότσαλα και κοχύλια.
- Όποτε έχω ελεύθερο χρόνο **β**ολτάρω στα μαγαζιά .
- Μετά από κάθε γεύμα πρέπει να **β**ουρτσίζουμε τα δόντια μας .
- Για πρωινό έφαγα φρυγανιές με **β**ούτυρο και μέλι .
- Το πλοίο **β**υθίστηκε με αποτέλεσμα να χάσουν την ζωή τους πολλά άτομα .

Πολυσύλλαβες

- Βάζουμε **β**αζελίνη στα χείλη για να μην σκανε από το κρύο .
- Η **β**αθμολογία σου στις εξετάσεις δεν ήταν ικανοποιητική για να προσληφθείς στη δουλειά .
- Καθημερινά η δασκάλα σημειώνει στο **β**αθμολόγιο της την επίδοση σου στα μαθήματα .
- Με τη **β**αθμομέτρηση που έγινε έδειξε ότι το πηγάδι είναι 3 μέτρα .
- Όταν ο καιρός είναι πολύ καλός ο ουρανός είναι **β**αθυγάλανος .
- Το δέντρο ήταν **β**αθύρριζο για αυτό και οι άνθρωποι του δήμου δεν μπόρεσαν να το ξεριζώσουν εύκολα .
- Οι τραγουδιστές της όπερας είναι **β**αθύφωνοι .
- Το τραπεζομάντιλο είναι **β**αθύχρωμο μπλε .
- Ο **β**αμβακέμπορος παρέλαβε το εμπόρευμα του από το λιμάνι .
- Στο πλυντήριο βάζουμε χωριστά τα **β**αμβακερά ρούχα από τα μάλλινα .
- Οι φίλαθλοι ξέσπασαν με **β**ανδαλισμούς στο γήπεδο καταστρέφοντας ότι έβρισκαν μπροστά τους .
- **Β**αρελοποιείο είναι ο χώρος όπου κατασκευάζονται τα **β**αρέλια .
- **Β**αρελοποιός είναι αυτός που κατασκευάζει τα **β**αρέλια .
- Ήταν στις **β**αρεμάρες του και δεν ήθελε να μελετήσει ούτε σελίδα .

- Ο παππούς δεν ακούει καλά για αυτό φοράει ακουστικά **β**αρηκοΐας .
- Ανεβαίνοντας το βουνό **β**αριανασαίναμε συνεχώς γιατί ήταν πολύ απότομο
- Η μητέρα όταν κουράζεται στη δουλειά, το βράδυ **β**αριοκοιμάται .
- Από το πολύ φαγητό **β**αρυστομάχιασα .
- Το εμπόρευμα ήταν πάρα πολύ για αυτό **β**αρυφόρτοσαν το φορτηγό .
- Καταγγέλλεται συχνά ότι **β**ασανίζουν κρατούμενους σε φυλακές .
- Το λιοντάρι **β**ασιλεύει στη ζούγκλα .
- Την πρωτοχρονιά κόβουμε την **β**ασιλόπιτα για να βρούμε το φλουρί .
- Το κέικ που έφτιαξε η μαμά είχε κομματάκια από **β**ατόμουρα και αμύγδαλα
- Τα **β**ατραχοπόδαρα είναι ένα πολύ νόστιμο φαγητό .
- Από τότε που η μαμά έγινε νονά αγαπάει το **β**αφτισιμιό της σαν δικό της παιδί .
- Ο κηπουρός φύτεψε **β**ελανιδιές στην αυλή του σπιτιού .
- Η δασκάλα παρατήρησε **β**ελτίωση στη Μαρία που ήταν αδύνατη στα μαθηματικά .
- Πριν ξεκινήσουμε το ταξίδι περάσαμε από το **β**ενζινάδικο γιατί το αυτοκίνητο δεν είχε βενζίνη .
- Η **β**ερικοκιά ψήνει τους καρπούς τις το καλοκαίρι .
- Το **β**ερίκοκο είναι καλοκαιρινό φρούτο και έχει χρώμα πορτοκαλί .
- Ψες ακούγονταν έντονοι **β**ηματισμοί στον επάνω όροφο .
- Ήταν πολύ **β**ιαστικός όταν τον συνάντησα στο δρόμο και δεν μιλήσαμε για πολύ .
- Για να ψηφίσει κάποιος πρέπει να παρουσιάσει πρώτα το εκλογικό του **β**ιβλίο .
- Ο Πέτρος είναι πολύ καλός **β**ιβλιογνώστης γιατί το διάβασμα του δεν είναι επιπόλαιο.
- Όταν πήγα στην βιβλιοθήκη ρώτησα τον **β**ιβλιοθηκάριο που είναι τα λογοτεχνικά βιβλία
- Είχα να κάνω μια εργασία γι' αυτό πήγα στη **β**ιβλιοθήκη για να βρω σχετικά βιβλία .
- Το **β**ιβλιοπωλείο πωλεί βιβλία .
- Ο **β**ιβλιόφιλος είναι αυτός που του αρέσει να διαβάζει πολλά βιβλία .
- Το **β**ιδωτήρι αλλιώς λέγεται και κατσαβίδι .
- Στο ταξίδι μας πήραμε την **β**ιντεοκάμερα για να τραβήξουμε τα αξιοθέατα .
- Ο Σπύρος είναι **β**ιντεομανής γι' αυτό γνωρίζει πολλές ταινίες .
- Στα παιδιά αρέσουν πολύ τα **β**ιντεοπαιχνίδια γι' αυτό κάθονται πολλές ώρες στην τηλεόραση .
- Σε κατάσταση πολέμου τα αεροπλάνα **β**ομβαρδίζουν τους αντιπάλους .
- Το **β**οσκοτόπι γέμισε από πεινασμένα πρόβατα .
- Οι αρχαίοι έκτιζαν τα σπίτια τους σε **β**ουναλάκια για να μπορούν να βλέπουν από ψηλά τους εχθρούς .
- Στη χιονισμένη **β**ουνοκορφή δεν μπορεί να βγει αυτοκίνητο γιατί γλιστράει .

- Στη γιορτή του δέντρου ανεβήκαμε στη **β**ουνοπλαγιά για να φυτέψουμε δέντρα .
- Το χωριό κρύβεται πίσω από μια μεγάλη **β**ουνοσειρά .
- Το βούτυρο τέλειωσε και η **β**ουτυριέρα έμεινε άδεια .
- Το βούτυρο το αγοράζουμε από το **β**ουτυροπωλείο .
- Η μεταφορά βενζίνης γίνεται με **β**υτιοφόρο .
- Ο θείος **Β**αγγέλης κάθε Κυριακή πρωί έρχεται στο σπίτι μας με τη θεία **Β**ασιλική και το γιο τους **Β**ύρωνα για να πάρουμε μαζί το πρωινό. Στο τραπέζι έχει το **β**άζο με το μέλι, **β**ούτυρο , φρυγανιές γάλα και καφέ. Μετά μας πάνε **β**όλτα στο πάρκο που είναι κοντά στο **β**ουνό και κοντά στη **ταβέρνα** του μπάρμπα – Θωμά. Μου αρέσει πολύ αυτή η μέρα.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΣΑΙΑ ΘΕΣΗ ΤΟΥ /v/

Δισύλλαβες

- Η μέθοδος αυτή έχει **ευ**ρύ εφαρμογή στην ιατρική, χρησιμεύει σχεδόν παντού.
- Η κορνίζα είναι **ζαβή**, δεν είναι ίσια.
- Βουτάω το σφουγγαρόπανο στον **κουβ**ά με το νερό.
- Στην **κάβ**α αγοράζουμε ποτά και κρασιά.
- Στο κέικ με τις φράουλες βάζουμε 3 **κύβ**ους ζάχαρης.
- Το ηφαίστειο **βγ**άζει **λάβ**α.
- Η μαμά πήγε στη **μοδίστρα** για να κάνει **πρόβ**α το καινούργιο της **μώβ** φόρεμα.
- Η θεία **Β**άσω **ράβ**ει το κουμπί με το **β**ελόνι.
- Ο **παπαγάλος** είναι μέσα στο **κλουβί**.
- Η **γιαγιά** κάθε Κυριακή **στρίβ**ει πορτοκάλια για να κάνει σπιτικό χυμό.
- Ο **Β**ασίλης παίζει με τους **κύβ**ους
- Ο **Φοίβ**ος παίζει με το **Σάββ**α
- Η μαμά αγόρασε καινούριες **γόβ**ες για τις γιορτές.
- Ο γερανός **τράβ**ηξε το αυτοκίνητο από το **χαντάκι**.
- Η νοσοκόμα προσπαθούσε να βρει τη **φλέβ**α για να μου πάρει αίμα για εξετάσεις.
- Η μαμά **στύβ**ει τα πορτοκάλια για να φτιάξει χυμό.

Τρισύλλαβες

- Το δωμάτιο μου έμεινε **άβ**αφο γιατί δεν ήρθε ο **μπογιατζής**.
- Το πετρέλαιο αυτόν το καιρό είναι **ακριβό**.
- Η **γιαγιά** **ανάβ**ει το καντήλι.

- Όταν θέλω να κάνω μπάνιο ανάβω το θερμοσύμφονα.
- Το Σάββατο θα πάω εκδρομή με το σχολείο.
- Το πλοίο λέγεται αλλιώς και καράβι.
- Ο μανάβης πουλάει φρούτα.
- Ο καλός και συνεπείς μαθητής πρέπει να διαβάζει καθημερινά.
- Τα φαγητά της μαμάς μου είναι πολύ εύγεστα.
- Το χωριό μου είναι κοντά στην Καβάλα.
- Η σταχτοπούτα έχασε το γοβάκι της στο χορό.
- Μου αρέσει να διαβάζω βιβλία με εικόνες.
- Ο κάβουρας περπατάει πλάγια
- Κέρδισε με τις πράξεις του την εύνοια και την εμπιστοσύνη των άλλων.
- Η εύρεση του προσώπου που είχε εξαφανιστεί έγινε την περασμένη βδομάδα.
- Η Ελλάδα είναι μέλος της Ευρώπης.
- Δεν κοιμήθηκε πολύ καλά γι' αυτό ζάβωσε ο αυχένας του.
- Ακούστηκε θόρυβος και αμέσως μετά είδαμε δυο αυτοκίνητα να τρακάρουν.
- Ήρθε στο χωριό καβάλα σε ένα κάτασπρο άλογο.
- Η χελώνα όταν φοβάται κλείνεται στο καβούκι της.
- Ο κάβουρας ζει στη θάλασσα και έχει δαγκάνες.
- Ο μπάρισμα Θωμάς στο χωριό έμενε σε καλύβα.
- Το καλοκαίρι θέλαμε να πάμε στο νησί γι' αυτό πήραμε καράβι.
- Η γάτα ξετυλίγει το κουβάρι με την κλωστή που είχε η γιαγιά για να μπλέξει.
- Ο Γιώργος βιαζόταν και δεν είχε ώρα για κουβέντα.
- Τα μοσχάρια βόσκουν στο λιβάδι.
- Η εκκλησία μυρίζει με λιβάνι όταν θυμιατίζει ο παπάς.
- Ο μπακλαβάς είναι γλυκό.
- Από τη πολύ χρήση του μολυβιού ξέβαψε η μπογιά.
- Το πρόβατο μας δίνει το μαλλί του.
- Το ρεβανί μου αρέσει γιατί είναι σιροπιαστό.
- Τα ρεβίθια είναι όσπρια.
- Το Σάββατο δεν πάμε σχολείο.
- Η Μαρία ήταν σοβαρή όλη μέρα ενώ τα άλλα παιδιά ήταν ζωηρά.
- Είναι τόσο ψηλός που παραλίγο να φτάσει το ταβάνι.
- Σχεδόν κάθε Κυριακή πάμε σε ταβέρνα για να φαμε.
- Όταν ήμουν μικρή είχα φοβία στο σκοτάδι.

Πολυσύλλαβες

- Ο παππούς έχει μια καλή ζωή μέχρι τώρα, είναι αβασάνιστος.
- Αυτή η αρρώστια προκαλεί αβασταχτούς πόνους.

- Το μωρό είναι ακόμα **αβ**άπτιστο και σκέφτονται τι όνομα θα του δώσουν.
- Η δασκάλα με εξέτασε στα μαθηματικά και ήμουν **αβέβ**αια για τους υπολογισμούς.
- Όταν πέθαναν οι γονείς του έμεινε μόνος και **αβ**οήθητος.
- Το **αβ**οκάντο είναι φρούτο.
- Οι αδύνατοι μαθητές θεωρούν τα μαθήματα ακαταλα**β**ίστικα.
- Έχω αμφι**β**ολία αν μου λες αλήθεια.
- Επειδή είχε άλλες δουλειές **αβ**αλλε το ραντεβού μας για αύριο.
- Ο **αβ**άτης του αλόγου ήταν έτοιμος για την ιπποδρομία και ήθελε να είναι σίγουρος ότι θα κερδίσει.
- Όταν θέλουμε να διασταυρώσουμε στη **αβ**αση περιμένουμε να ανάψει το πράσινο ανθρωπάκι που είναι ο Γρηγόρης.
- Ο Πέτρος είναι καλά **αβ**ασμένος γιατί ξέρει πολύ καλά την ανάγνωση που είχαμε **β**άλει.
- Θέλω να ταξιδεύσω σε άλλη χώρα και μου χρειάζεται **αβ**ατήριο όπου γράφει όλα τα στοιχεία μου.
- Ο πατέρας της Μαρίας την **αβ**εβαίωσε ότι θα πάνε μαζί βόλτα.
- Οι τροφές που έχουν ζάχαρη μέσα απαγορεύονται για τους **αβ**ητικούς.
- Κάθε Κυριακή στη εκκλησία ακούμε και ένα **εβ**αγγέλιο που μας δίνει διδάγματα.
- Έχει **εβ**αισθησία στη γύρη των λουλουδιών.
- Είναι πολύ **εβ**αίσθητος και με το παραμικρό κλαίει.
- Ο Αντρέας είναι **εβ**άλωτος στις αρρώστιες, αρρωσταίνει συνεχώς.
- Η γραφή του είναι **εβ**ανάγνωστη αλλά στα μαθηματικά δεν είναι καλός.
- Θα ήθελα να εκφράσω την **εβ**αρέσκεια μου για την ευγενική σας προσπάθεια.
- Στη συνέντευξη ήρθαν λίγοι γι' αυτό ήταν **εβ**αριθμο το σύνολο.
- Με υποδέχθηκαν με καλοσύνη και **εβ**γένεια.
- Θα σας **εβ**γνωμονώ πάντα για το ενδιαφέρον που δείξατε για εμένα.
- Μετά από πολλές ημέρες αρρώστιας σήμερα είναι **εβ**διάθετος, άρχισε να του περνά.
- Τα προβλήματα του στα μαθηματικά είναι **εβ**αδιάκριτα.
- Η **εβ**ελιξία ενός αθλητή είναι φανερή.
- **εβ**ελπιστώ ότι όλα θα πάνε καλά.
- Είναι **εβ**εξαπτος και συνεχώς μπλέκεται σε καβγάδες.
- Έκτισε νοσοκομεία και ορφανοτροφεία και έκανε πλήθος άλλες **εβ**εργασίες.
- Στόχος της κυβέρνησης είναι η **εβ**ημερία του τόπου.
- Τα παιδιά είναι **εβ**ολογία.
- Κάνει χρόνια ρυθμική γυμναστική και γι αυτό έχει **εβ**λύγιστο κορμί.
- Είναι **εβ**νόητο ότι θα έρθεις και εσύ μαζί μας.
- Αγοράσαμε σπίτι και το σαλόνι είναι πολύ **εβ**ρύχωρο.

- Η κυρία Όλγα είναι θεοφο**β**ούμενη γι' αυτό κάθε Κυριακή πάει εκκλησία.
- Στο παιχνίδι ποδοσφαίρου που παίξαμε χθες ήρθαμε ισό**β**αθμοι και προκριθήκαμε και οι δυο ομάδες.
- Ο κα**β**αλάρης του αλόγου ήταν συνεχώς προσεχτικός κατά την ιππασία.
- Η μαμά ξέχασε το φαγητό στη φωτιά με αποτέλεσμα να το κα**β**ουρδίσει.
- Το καρά**β**ι που είναι αγκυροβολημένο στο λιμάνι είναι δεμένο με кара**β**όσκοινο για να μην φύγει.
- Μένω σε πολυκατοικία και κάθε μέρα κατε**β**αίνω τα σκαλιά πολλές φορές.
- Τα σκουλαρίκια μου τα έχω στο κι**β**ώτιο που έχω τα άλλα μου κοσμήματα.
- Ο πατέρας είναι ο κου**β**αλητής του σπιτιού, φέρνει τα πάντα.
- Τις προάλλες κου**β**έντιαζα με τον Μιγάλη και μου είπε ότι έπιασε δουλειά στο δημαρχείο.
- Υπάρχει έλλειψη νερού γι' αυτό γέμισα το νερο**β**άρελο για έξτρα νερό.
- Ο ηλεκτρολόγος ξε**β**ίδωσε την λάμπα για να βάλει καινούργια.
- Ο υδραυλικός ξε**β**ούλωσε τον νεροχύτη γιατί **β**ούλωσε.
- Το Πάσχα ψήνουμε στη σούβλα ο**β**ελία.
- Ο Τιτανικός βυθίστηκε ύστερα από σύγκρουση του με παγό**β**ουνο.
- Οι οδηγοί που είναι παρα**β**άτες τιμωρούνται.
- Ο ληστής παρα**β**ίασε την πόρτα για να κλέψει το σπίτι.
- Συχνά παρακό**β**ω το ψωμί γιατί δεν μου αρκεί λίγο.
- Στο περι**β**όλι του παππού έχει πάρα πολλά φυτεμένα δέντρα.
- Το διάλειμμα βγαίνουμε στην περι**β**ολο για να παίξουμε.
- Η ομάδα καλαθόσφαιρας του σχολείου μας έχει το προ**β**άδισμα.
- Στις συναυλίες υπάρχουν πολλοί προ**β**ολείς για να έχει έντονο και αρκετό φως.
- Δεν ανεβαίνω στο αεροπλάνο γιατί έχω υψοφο**β**ία.
- *Το καλοκαίρι πάμε συχνά στη θάλασσα και τις πιο πολλές φορές τα Σάββατα. Παίρνω μαζί μου το κουβά μου που τον έβαψα μοβ και το φτυαράκι μου για να παίζω με την άμμο. Εκεί βλέπω πολλά καράβια να αρμενίζουν και πάνω στους βράχους πολλά καβούρια αβοήθητα να προσπαθούν να αποφύγουν τους ψαράδες. Η μαμά και ο μπαμπάς διαβάζουν βιβλία ξαπλωμένοι στην άμμο γιατί δεν έχει θόρυβο και τους αρέσει πολύ.*

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΛΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ **/v/**

Μονοσύλλαβες

- Το μω**β** είναι χρώμα.
- Ο ήχος που κάνουν τα σκυλάκια είναι το γα**β**.

5.5 Προτάσεις με το φώνημα στόχο /f/

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ /f/

- Το **φ**ιλμ που έβαλα στη **φ**ωτογραφική μηχανή μου έχει 36 στάσεις.
- Το ποντίκι πιάστηκε στη **φ**άκα.
- Η μαμά μαγείρεψε **φ**ιδέ το μεσημέρι.
- Αυτό το πουκάμισο σου είναι **φ**αρδύ.
- Ο Χριστός γεννήθηκε σε **φ**άτνη.
- Αυτός ο ήρωας κόμικς έχει πολύ αστεία **φ**άτσα!
- Το **φ**εγγάρι **φ**έγγει τη νύχτα στον ουρανό.
- Ο Νίκος έφαγε για πρωινό μια **φ**έτα ψωμί με μέλι.
- **Φ**έτος το καλοκαίρι πήγαμε διακοπές στη Θάσο.
- Κάθε πρωί ο μπαμπάς **φ**εύγει για τη δουλειά.
- Η **φ**ήμη του ταλαντούχου πιανίστα έχει φτάσει παντού.
- Η κόμπρα είναι ένα επικίνδυνο δηλητηριώδες **φ**ίδι.
- Η μπάλα έπεσε πάνω στο **φ**ιλέ.
- Ο Νίκος, ο **Φ**ώτης και η **Φ**ανή είναι πολύ καλοί **φ**ίλοι.
- Η **Φ**ωτεινή **φ**οιτεί στην πρώτη λυκείου.
- Έγινε ένας **φ**όνος και οι αστυνομικοί ψάχνουν τον **φ**ονιά για να τον **φ**υλακίσουν.
- Η γιαγιά αγόρασε νέα **φ**όρμα για κέικ.
- Όλοι οι πολίτες πληρώνουν **φ**όρους στο κράτος.
- Η Μαρία **φ**οράει ένα ωραίο ροζ **φ**όρεμα.
- Δύο περιστέρια έφτιαξαν **φ**ωλιά στο μπαλκόνι μας.
- Αυτός ο τραγουδιστής έχει πολύ ωραία **φ**ωνή.
- Οι πυροσβέστες έσβησαν τη **φ**ωτιά που άναψε στο δάσος.
- Το **φ**αγκότο και η **φ**υσαρμόνικα είναι πνευστά μουσικά όργανα.
- Από το παράθυρο της κουζίνας μας **φ**αίνεται το λιμάνι.
- Ο ταχυδρόμος έφερε έναν **φ**άκελο και ένα δέμα.
- Ο Κώστας έχει **φ**ακίδες στην μύτη του.
- Η **φ**άλαινα είναι ένα μεγάλο ψάρι.
- Ο παππούς του **φ**ίλου μου έχει **φ**αλάκρα.
- Περνάμε τον δρόμο όταν το **φ**ανάρι ανάβει πράσινο.
- Η **φ**ανέλα της ΑΕΚ είναι κιτρινόμαυρη.
- Η μαμά πήρε **φ**άρμακο για τον πονόδοντο.
- Τα **φ**ασόλια και οι **φ**ακές είναι όσπρια.
- Το παντελόνι μου κλείνει με **φ**ερμουάρ.
- Ο **Φ**άνης είναι **φ**οιτητής και σπουδάζει **φ**υσική.
- Οι νοσοκόμοι έβαλαν τον ασθενή στο **φ**ορείο.
- Ο κύριος Γιώργος οδηγεί **φ**ορτηγό.

- Έπιασε **φουρτούνα** και αποκλειστήκαμε στο νησί.
- Στον κήπο της γιαγιάς έχουν **φυτρώσει** πολλά λουλούδια.
- Ο **Φεβρουάριος** είναι ο τρίτος μήνας του χειμώνα.
- Το **φθινόπωρο** πέφτουν τα **φύλλα** και αρχίζουν οι βροχές.
- Το κουνέλι είναι **φυτοφάγο** ζώο.
- Βγάλαμε πολλές **φωτογραφίες** στο ταξίδι.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΣΑΙΑ ΘΕΣΗ ΤΟΥ **/f/**

- Το **αυτί** είναι όργανο ακοής και ισορροπίας.
- **Αυτή** η γραμμή είναι ευθεία και όχι καμπύλη.
- Η **αφή** είναι μία από τις πέντε αισθήσεις του ανθρώπου.
- Πήγαινε να φας **αφού** πλύνεις τα χέρια σου.
- Η μαμά αγόρασε κόκκινη **βαφή** για τα αυγά το Πάσχα.
- Ο μπογιατζής **βάφει** το καινούριο μας σπίτι.
- Κάθε **φορά** που βλέπω ένα αστέρι να πέφτει κάνω μια **ευχή**.
- Ο **καφές** είναι ακόμα πολύ **καυτός**.
- Η **νύφη** φοράει **λευκό νυφικό**.
- Έβαλα χοντρό **μπουφάν** και **σκουφί** γιατί κάνει κρύο.
- Το παντελόνι του Νίκου έχει κίτρινες **ραφές**.
- Έβαλα τα καινούρια βιβλία στο **ράφι**.
- Η **Σοφία** **ρουφάει** τον χυμό με καλαμάκι.
- Η μπανάνα που **έφαγα** ήταν **στυφή**.
- Αυτό το **ύφασμα** έχει πολύ απαλή **υφή**.
- Αν από το 10 **αφαιρέσουμε** 3 θα πάρουμε εφτά.
- Έχω μείνει **άφωνος**, δεν ξέρω τι να πω!
- Ο **διευθυντής** είπε πως την **Δευτέρα** θα πάμε εκδρομή.
- Ο Πικάσσο ήταν πολύ σπουδαίος **ζωγράφος**.
- Η κιβωτός του Νώε σταμάτησε στην **κορυφή** του Αραράτ.
- Ο κυνηγός βγήκε από το δάσος στο **ξέφωτο**.
- Το διαμέρισμά μας είναι στον τέταρτο **όροφο**.
- Η γιαγιά μαγείρευε **πιλάφι** με **σταφίδες**.
- Τα **σταφύλια** είναι το αγαπημένο μου φρούτο.
- Στην αρχαία Ελλάδα ο Ερμής ήταν ο **αγγελιοφόρος** των θεών.
- Η μαμά αγόρασε **αμπελόφυλλα** για να φτιάξει ντολμαδάκια.
- Το **γαρύφαλλο** και το **τριαντάφυλλο** είναι λουλούδια.
- Ο δάσκαλος εξέτασε τον Παύλο στην **γεωγραφία**.
- Ο Γιώργος κάνει πολλά λάθη στην **ορθογραφία**.

- Ο εγκέφαλος του ανθρώπου αποτελείται από δύο ημισφαίρια.
- Το χειμώνα ανάβουμε τα καλοριφέρ για να ζεσταθούμε.
- Η Νικολέτα πήγε να δει μια κωμωδία στον κινηματογράφο
- Το τηλέφωνο είναι μια σπουδαία εφεύρεση που μας βοηθάει να επικοινωνούμε εύκολα και γρήγορα.

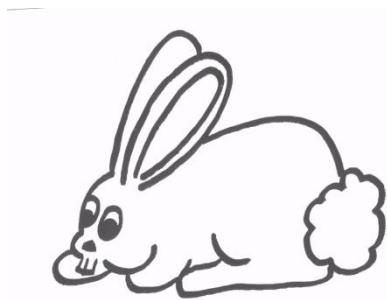
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΛΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ /f/

- Ουφ, κουράστηκα πολύ!
- Πουφ, τι μυρίζει τόσο άσχημα?!
- Η σπεσιαλιτέ του σεφ είναι πεντανόστιμη!
- Το απεριτίφ σερβίρεται πριν το γεύμα

ΚΕΙΜΕΝΑ ΜΕ ΛΕΞΕΙΣ ΠΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΥΝ ΤΟ ΦΩΝΗΜΑ /f/

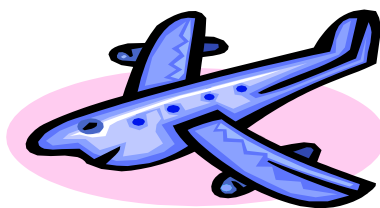
1. Ο Φώτης , η Φανή και η Φωτεινή είναι πολύ καλοί φίλοι. Φέτος φοιτούν στην πέμπτη δημοτικού. Κάθε πρωί φεύγουν μαζί για το σχολείο και τα απογεύματα παίζουν μαζί στη γειτονιά. Ο Φώτης θέλει να γίνει πυροσβέστης όταν μεγαλώσει, να σβήνει φωτιές και να σώζει ανθρώπους. Η Φανή θέλει να γίνει μουσικός. Της αρέσουν τα πνευστά μουσικά όργανα και ξέρει να παίζει φουσαρμόνικα. Η Φωτεινή θέλει να γίνει φαρμακοποιός και να ανοίξει ένα δικό της φαρμακείο. Εκεί θα φτιάχνει φάρμακα από φυτά και βότανα που θεραπεύουν τις αρρώστιες.
2. Ο Ραφαήλ αποφάσισε να πάει στο ναυτικό. Πάντοτε του άρεσαν τα σκάφη. Έτσι ένα πρωί αφού ήπιε έναν ζεστό καφέ, έβαλε το μπουφάν του κι ένα σκουφί, έφυγε από το σπίτι και πήγε στο μεγάλο λευκό πλοίο που ήταν στο λιμάνι. Με την άφιξή του εκεί έμεινε άφωνος με το μέγεθός του. Αφού μίλησε με τους άλλους ναύτες ανέβηκε στην γέφυρα του πλοίου να συναντήσει τον καπετάνιο. Αυτός του είπε τα καθήκοντά του. Από τότε ο Ραφαήλ ταξιδεύει σε όλο τον κόσμο και περιγράφει σε όλους τις περιπέτειές του. Είναι πολύ ευτυχισμένος που πραγματοποίησε το όνειρό του

5.6 Ασκήσεις Ακουστικής Διάκρισης με τα φωνήματα στόχους /v/-/f/

Ο Φίφης, το κουνελάκι κάνει : /φ, φ, φ,

(Δάγκωσε με τα πάνω δόντια σου το κάτω χείλι σου και βγάλε τον αέρα, για να κάνεις όπως κάνει ο Φίφης)

Η αεροπλανίτσα, η Βιβή κάνει : /β, β, β,

(Δάγκωσε με τα πάνω δόντια σου το κάτω χείλη και βγάλε φωνή για να κάνεις όπως κάνει η Βιβή)

- 1) Άκου τις λέξεις και δείξε το λαγουδάκι για τις λέξεις που έχουν φ ή το αεροπλάνο για τις λέξεις που έχουν β (ο θεραπευτής διαβάζει μπερδεμένες τις λέξεις)

A. ΑΡΧΙΚΗ ΘΕΣΗ

Μονοσύλλαβες λέξεις

Φα	φαξ	φως
Φι	φιλιμ	

Πίνακας 25.

Δισύλλαβες λέξεις

Φάβα	φέξη	φόρα
Φαγάς	φέρω	φόρμα
Φαγκρί	φέσι	φόρος
Φαιός	φέτα	φορώ
Φάκα	φέτος	φούντα
Φακή	φεύγω	φούρνος
Φακός	φήμη	φούσκα
Φάλτσο	φιδές	φούστα
Φάρα	φίδι	φύκι
Φαρδύς	φιλές	φυλή
Φαρί	φίλος	φύλλο
Φάρος	φίλτρο	φύλο
Φάρσα	φιλώ	φύση
Φάση	φίρμα	φυτό
Φάσμα	φόβος	φύτρα
Φάτνη	φόδρα	φώκια
Φάτσα	φοιτώ	φωλιά
Φέγγω	φόνος	φωνή
Φελλός	φόντο	φωτιά

Βάδην	Βάση	Βήχας	Βόλτα
Βάγια	Βαστώ	Βία	Βόμβα
Βάζο	Βάσω	Βίζα	Βοριάς
Βάζω	Βάτα	Βίλα	Βορράς
Βαθιά	Βατός	Βιολί	Βοσκός
Βαθμός	Βάφω	Βόλος	Βουβός
Βάθος	Βαφή	Βόας	Βουνό
Βαλτός	Βέλος	Βογκώ	Βούρτσα

Βάλτος	Βέρα	Βόδι	Βουτιά
Βάρκα	Βέργα	Βοή	Βυτίο
Βάρος	Βέσπα	Βολή	Βωμός
Βαρύς-ια-υ	Βήμα	Βόλι	

Πίνακας 26

Τρισύλλαβες λέξεις

Φαβορί	φανάρι	φέρετρο
Φαγάνα	φανάλα	φεριμπότ
Φαγητό	φαντάρος	φερμουάρ
Φαγκότο	φάντασμα	φεστιβάλ
Φαγούρα	φαράγγι	φθορίζω
Φαίνομαι	φαράσι	φιγούρα
Φάκελος	φαρδαίνω	φίλαθλος
Φακίδα	φαρμάκι	φιλέτο
Φακίρης	φάρμακο	φιλία
Φάλαγγα	φάρυγγας	φινάλε
Φάλαινα	φασόλι	φινέτσα
Φαλάκρα	φαφούτης	φιξάρω
Φαμίλια	φεγγάρι	φιστίκι
Φάμπρικα	φερετζές	φιτίλι
Φοβάμαι	φορτίο	φυλακή
Φοίνικας	φουγάρο	φυλαχτό
Φοιτητής	φουλάρι	φυσική
Φοράδα	φουντούκι	φυτεία
Φορείο	φουντώνω	φυτρώνω
Φόρεμα	φουρτούνα	φονάζω
Φορητός	φουσκώνω	φωνήεν
Φορηγό	φουστάνι	φωτεινός
Φορτίζω	φύλακας	φωτίζω

Βαγγέλης	Βαράκι	Βέβαια
Βαγόνι	Βαράω	Βελόνι
Βαδίζω	Βαρέλι	Βελούδο
Βαθουλός	Βαρετός	Βενζίνη
Βαθαίνω	Βαριέμαι	Βεράντα
Βαθμίδα	Βάσανο	Βερνίκι
Βαλίτσα	Βασιλιάς	Βερμούδα
Βαμμένος	Βασίλης	Βήξιμο
Βαμβάκι	Βασικός	Βίαιος
Βάνουσος	Βαστάω	Βιβλίο
Βανίλια	Βάτραχος	Βιδώνω
Βαπόρι	Βαφείο	Βίντεο
Βάπτιση	Βάψιμο	Βιδώνω
Βαραίνω		Βιολογία

Πίνακας 27

Πολυσύλλαβες λέξεις

Φαβορίτα	φιλιστρίνι	φυτοφάγος
Φαγοπότι	φιλοδώρημα	φωνητική
Φαινόμενο	φιλολογία	φωσφορίζω
Φανατίζω	φιλοξενία	φωταγωγός
Φαντάζομαι	φιλοσοφία	φωτιστικό
Φαρμακείο	φορολογία	φωτογένεια
Φαρμακοποιός	φυγόπονος	φωτογραφία
Φασολάδα	φυλλάδιο	φωτομοντέλο
Φεβρουάριος	φυσαλίδα	φωτοστέφανο
Φεγγοβολώ	φουσαρμόνικα	φωτοτυπία
Φερέγγυος	φουσιγνωμία	
Φιλανθρωπία	φυσιοθεραπεία	
Βαζελίνη	Βαρυστομαχιάζω	Βιβλιοθηκάριος
Βαθμολογία	Βαρυφορτώνω	Βιβλιοθήκη

Β αθμολόγιο	Β ασανίζω	Β ιβλιοπωλείο
Β αθομέτρηση	Β ασιλεύω	Β ιβλιόφιλος
Β αθυγάλανος	Β ασιλόπιτα	Β ιδωτήρι
Β αθύρριζος	Β ατόμουρο	Β ιντεοκάμερα
Β αθύφωνος	Β ατραχοπόδαρα	Β ιντεομανής
Β αθύχρωμος	Β αφτισμιός	Β ιντεοπαιχνίδια
Β αμβακέμπορος	Β ελανιδιά	Β ομβαρδίζω
Β αμβακερό	Β ελτίωση	Β οσκοτόπι
Β ανδαλισμός	Β ενζινάδικο	Β ουναλάκι
Β αρελοποιείο	Β ερικοκιά	Β ουνοκορφή
Β αρελοποιός	Β ερίκοκο	Β ουνοπλαγιά
Β αρεμάρα	Β ηματισμός	Β ουνοσειρά
Β αρηκοΐα	Β ιαστικός	Β ουτυριέρα
Β αριανασαίνω	Β ιβλιάριο	Β ουτυροπωλείο
Β αριοκοιμάμαι	Β ιβλιογνώστης	Β υτιοφόρο

Πίνακας 28

Β. ΜΕΣΑΙΑ ΘΕΣΗ

Δισύλλαβες λέξεις

Αυτί	θρέ φ ω	ναύτης
Αυτός	καυτός	νέ φ ος
Α φ ή	καύτρα	ντέ φ ι
Α φ ού	κα φ ές	νύ φ η
Βα φ ή	κέ φ ι	ξί φ ος
Βά φ ω	κού φ ιος	πέυκο

Γκά φα	κρυ φός	ρα φή
Γλεί φω	λευ κός	ρά φι
Γνέ φω	λό φος	ρου φώ
Γρά φω	μπου φάν	σκά φη
Ευθύ ς	μπου φές	σκά φος
Ευχή	τά φος	ύ φος
Σκου φί	τού φα	ψη φος
Σο φάς	τρο φή	ψό φιος
Σο φός	υ φή	
Στυ φός	μού φος	
Γό βα	Κό βω	Πρό βα
Ευρύ ς	Κου βάς	Τρα βώ
Ζα βός	Κού βα	Φλέ βα
Ή βη	Κύ βος	Φό βος
Θά βω	Σά ββας	Σκά βω
Ρά βω	Λο βός	Σκύ βω
Κά βα	Λά βα	Στύ βω
Κά βος	Λα βή	Στρί βω
Κλέ βω	Τρί βω	Φοί βος
Κλου βί	Μαύ ρο	

Πίνακας 29

Τρισύλλαβες λέξεις

Αλεί φω	καύ σιμα	πιλά φι
Αυξάν ω	κε φά λι	προ φή της
Αυχέν ας	κη φή νας	προ φο ρά
Α φαι ρώ	κορυ φή	ρό φη μα
Α φα λός	κου φά ρι	σο φί τα
Α φή νω	κού φω μα	σο φί α
Ά φι ξη	κρό τα φος	σο φί τα
Α φο ρμή	λυκό φω ς	στα φί δα
Α φω νος	μα φί α	στα φύ λι
Γέ φω ρα	ναυ τι κό	στε φά νι
Δεύ τε ρος	νε φέ λη	τρι φύ λλι
Δευ τέ ρα	ντου φέ κι	τρυ φε ρός
Έδα φω ς	νυ φί κό	υ φαί νω
Ελά φι	ξε φε ύγω	ύ φα σμα

Ευθεία	ξέ φ ωτο	χρυσά φ ι
Εύθυμος	ξι φ ίας	ψη φ ίζω
Εύκολος	ξυρά φ ι	ψο φ ίμι
Έ φ ηβος	ορο φ ή	ω φ ελώ
Ζα φ είρι	όρο φ ος	
Ζωγρά φ ος	ο φ είλω	
Ά β αφος	Ζα β ολιά	Μανά β ης
Ά β υσσος	Θόρυ β ος	Μπακλα β άς
Ά β ατο	Κα β άλα	Ξε β άφω
Ακρι β ά	Κα β ούκι	Πρό β ατο
Ανά β ω	Κά β ουρας	Φο β άμαι
Αρα β ας	Καλύ β α	Ρε β ανί
Β ρα β είο	Καρά β ι	Ρε β ίθια
Γα β άθα	Κου β άρι	Φο β ία
Γο β άκι	Κου β έντα	Σά β βατο
Δια β άζω	Κου β έρτα	Σο β αρός
Εύγεστος	Κουνά β ι	
Εύνοια	Λά β αρο	Τα β άνι
Εύρεση	Λι β άδι	Τα β έρνα
Ευρώπη	Λι β άνι	Τρά β ηγμα

Πίνακας 30

Πολυσύλλαβες λέξεις

Αγγελιο φ όρος	γαρί φ αλο	ζωγρα φ ίζω
Αγιογρα φ ία	γεωγρα φ ία	η φ αίστειο
Αδια φ ορώ	γλει φ ιτζούρι	καταστρέ φ ω
Αμπελό φ υλλο	δημοσιογρά φ ος	κατά φ αση
Ανα φ έρω	δια φ ήμιση	κατα φ ύγιο
Αντιστρέ φ ω	δια φ ωνώ	κατη φ όρα
Απορο φ ητήρας	διευθυντής	κα φ ενείο
Απόστρο φ ο	εγκέ φ αλος	κα φ ετιέρα
Από φ αση	εκσκα φ έας	κε φ αλαίος
Από φ οιτος	ελέ φ αντας	κινηματογρά φ ος
Αυτόγρα φ ο	εξώ φ υλλο	κυκλο φ ορία
Αυτοκόλλητο	επι φ άνεια	λεω φ ορείο
Αυτοκράτορας	ευτυχία	μεγά φ ωνο
Α φ ασία	ευχαριστώ	μετα φ έρω
Α φ εντικό	εφημερίδα	μετα φ ράζω
Βλε φ αρίδα	ε φ ιάλτης	ξυλό φ ωνο

Οδοντογλυφίδα	πληροφορώ	τριαντάφυλλο
Ορθογραφία	ποδόσφαιρο	υπογραφή
Παραφίνη	τερματοφύλακας	χαρτοφύλακας
Παράφρονος	τηλεγράφημα	ψηφιδωτό
Αβασάνιστος	Ευαγγέλιο	Ευημερία
Αβάσταχτος	Ευαισθησία	Ευλογία
Αβάπτιστος	Ευαίσθητος	Ευλύγιστος
Αβέβαιος	Ευάλωτος	Ευνόητος
Αβοήθητος	Ευανάγνωστος	Ευρύχωρος
Αβοκάντο	Ευαρέσκεια	Θεοφοβούμενος
Ακαταλαβίστικος	Ευάριθμος	Ισοβαθμώ
Αμφιβολία	Ευγένεια	Καβαλάρης
Αναβάλλω	Ευγνωμονώ	Καβουρδίζω
Αναβάτης	Ευδιάθεση	Καραβόσκοινο
Διάβαση	Ευδιάκριτος	Κατεβαίνω
Διαβασμένος	Ευελιξία	Κιβώτιο
Διαβατήριο	Ευελπιστώ	Κουβαλητής
Διαβεβαιώνω	Ευέξαπτος	Κουβεντιάζω
Διαβητικός	Ευεργεσία	Νεροβάρελο

Πίνακας 31

Άσκηση Ακουστικής Διάκρισης

- **Φτιάξε τις βαλίτσες**

Χορηγούμε στο παιδί τον ήχο (φώνημα) στόχο που δουλέψουμε. Για παράδειγμα το φώνημα /r/. Κάθε φορά του παρουσιάζουμε κάρτες με εικόνες (λέξεις), σε μερικές υπάρχει ο ήχος ενώ σε άλλες υπάρχει ο ήχος που εντοπίζεται η δυσκολία διάκρισης. Το παιδί καλείτε να βάλει μέσα στο κουτί (βαλίτσα) μόνο τις λέξεις/εικόνες που έχουν μέσα στο φώνημα στόχο. Η πορεία που ακολουθείται είναι ανάλογη με τα βήματα που δόθηκαν παραπάνω.

- **Πιάσε την σωστή φωνή**

Τοποθετούμε δύο κάρτες με τα δύο φωνήματα που παρουσιάζεται η δυσκολία διάκρισης. Στις κάρτες αυτές υπάρχει τόσο το σύμβολο του φωνήματος όσο και εικόνα του φυσικού ήχου. Το παιδί καλείται να αγγίζει την σωστή κάρτα κάθε φορά που ακούγεται το φώνημα της. Η αυξανόμενη δυσκολία ακολουθεί την πορεία που έχει οριστεί ως πρότυπο.

- **Ποιος θα γεμίσει πρώτος ;**

Τοποθετούμε δύο κουτιά (άδεια) και τουβλάκια πάντα στο τραπέζι εργασίας. Το ένα κουτί έχουμε την εικόνα με τον φυσικό ήχο και το σύμβολο του ενός φωνήματος ενώ στο άλλο του άλλου. Το παιδί καλείται να ρίχνει από ένα τουβλάκι σε κάθε κουτί όταν ακούγεται το φώνημα που έχει οριστεί. Η αυξανόμενη δυσκολία ακολουθεί την πορεία που έχει οριστεί ως πρότυπο.

- **Μπες στο σωστό στεφάνι**

Τοποθετούμε δύο στεφάνια στο δάπεδο. Μέσα σε κάθε στεφάνι υπάρχει η κάρτα με το φώνημα στόχο και τον φυσικό του ήχο. Το παιδί καλείται να μπει μέσα στο σωστό στεφάνι κάθε φορά που ακούει λέξει με το φώνημα που έχουμε ορίσει. Η αυξανόμενη δυσκολία ακολουθεί την πορεία που έχει οριστεί ως πρότυπο.

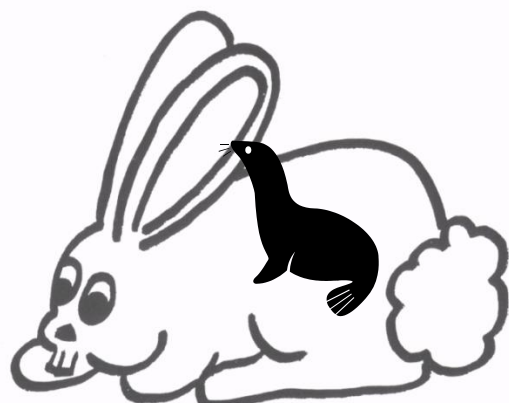
Ομαδική Άσκηση Ακουστικής Διάκρισης

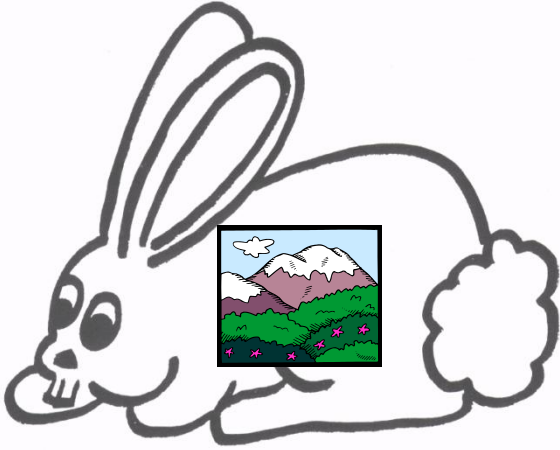
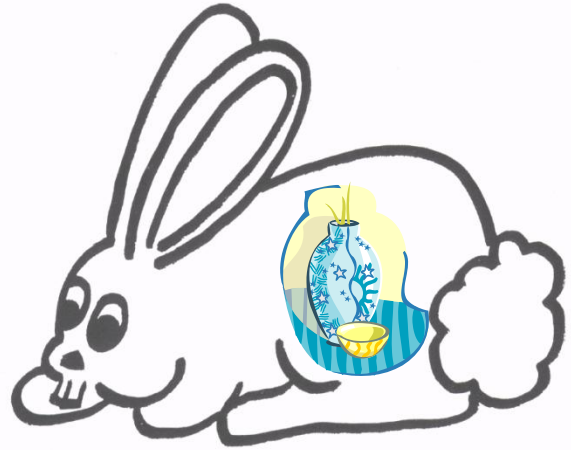
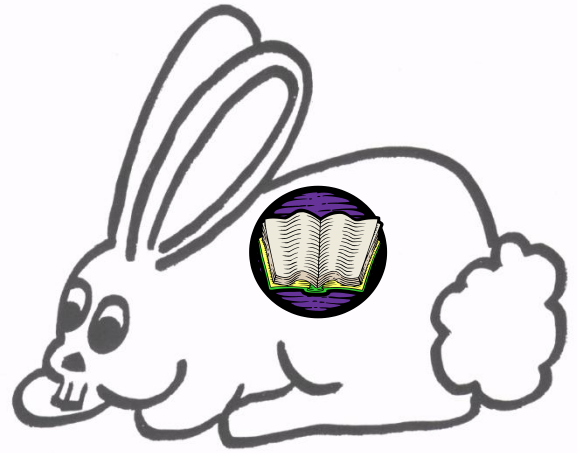
- **Θυμήσου τι είσαι**

Η άσκηση αυτή είναι κατάλληλη για ομαδικά τμήματα. Δίνουμε σε κάθε παιδί μια κάρτα με το φώνημα στόχο και τον φυσικό του ήχο για λίγη ώρα. Στην συνέχεια οι κάρτες αποσύρονται. Ο θεραπευτής ακολουθώντας το πρότυπο για την ανάπτυξη της ακουστικής διάκρισης λέει ψευ να βγει μπροστά και να μιμηθεί τον ήχο.

- **Βρες τα λαγουδάκια που κουβαλάνε τις σωστές λέξεις**

Όπως έχουμε ήδη πει ο λαγός έχει συνδεθεί με την παραγωγή του φωνήματος /φ/. Τα παρακάτω λαγουδάκια κουβαλάνε λέξεις που ξεκινούν με το φώνημα φ αλλά και με το φώνημα β. Κατονομάζουμε δυνατά τις λέξεις και στην συνέχεια ξεχωρίζουμε τα λαγουδάκια που κουβαλάνε λέξεις με φ από αυτά που κουβαλάνε λέξεις με β.

Συμπεράσματα εργασίας

Η αποκατάσταση των αρθρωτικών και των φωνολογικών διαταραχών παρουσιάστηκε μέσα από την δημιουργία ενός υλικού που βασίστηκε σε ψευδολέξεις, λέξεις, προτάσεις και κείμενα με τα φωνήματα στόχους. Όπως έγινε κατανοητό η αποκατάσταση τόσο σε αρθρωτικές όσο και σε φωνολογικές διαταραχές ακολουθεί την ίδια πορεία (στο επίπεδο των λέξεων-προτάσεων-κειμένων). Η ειδοποιός διαφορά εμφανίζεται στις ασκήσεις ενίσχυσης της στοματοπροσωπικής δύναμης (αρθρωτικές διαταραχές) και στις ασκήσεις ακουστικής διάκρισης (φωνολογικές διαταραχές). Αυτό που πρέπει να γίνει επίσης κατανοητό είναι ότι οι δύο αυτές διαταραχές μπορεί να συνυπάρχουν γεγονός που επιβάλλει την χορήγηση όλων των ασκήσεων.

Στόχος των παραπάνω δραστηριοτήτων είναι η δημιουργία υλικού που δεν φαντάζει ως μάθημα στα μάτια των παιδιών αλλά ως παιχνίδι. Με τον τρόπο αυτό η όρεξη για λογοθεραπεία αλλά και η απόδοση στις δραστηριότητες θα βοηθήσουν για μια καλύτερη και ταχύτερη αποκατάσταση. Βασικός παράγοντας που βοηθάει σε αυτό είναι και η εξάσκηση των δραστηριοτήτων που χορηγούνται κάθε φορά στο σπίτι με την βοήθεια των γονέων. Ως ποσοστό επιτυχία μπορούμε να θέσουμε το 80% επιτυχημένων παραγωγών-εκτελέσεων των ασκήσεων στο σύνολο των παραγωγών που χορηγήθηκαν. Ακολουθώντας τις παραπάνω οδηγίες και στόχους η αποκατάσταση των αρθρωτικών και φωνολογικών διαταραχών είναι δεδομένη. Ο χρόνος αποκατάστασης όμως διαφέρει από παιδί σε παιδί γι αυτό και δεν θα πρέπει να ορίσουμε χρονοδιάγραμμα θεραπείας βασισμένο σε στοιχεία που έχουμε συλλέξει από προηγούμενες θεραπευτικές προσεγγίσεις με το ίδιο υλικό.

Βιβλιογραφία

Ξένη Βιβλιογραφία

- American Psychiatric Association 1994. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders 4th ed. Washington, DC: APA
- *Bauman-Waengler J. (2007) Articulatory and Phonological Impairments: A clinical Focus).*
- *Tanner, Dennis C. (2003) Exploring communication disorders: a 21st century introduction literature and media. Boston: AllynandBacon*

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Αγγελική Ράλλη, (1999) Φωνολογία : Εκδόσεις Πατάκη
- Γιάννης Παπαδάτος, Θέματα Μαθησιακών Δυσκολιών και Δυσλεξίας, Αθήνα 2011, Εκδόσεις Σμυρنيωτάκης.
- Καμπανάρου, Μ. (2007), Διαγνωστικά Θέματα Λογοθεραπείας. Εκδόσεις Ελλήν.
- Νικολόπουλος, Δ και συν. (2008) Γλωσσική Ανάπτυξη και Διαταραχές. Αθήνα: εκδόσεις Τόπος.

Ιστότοποι

<http://www.asha.org/>

<http://www.elsevier.com>

<http://ideasforspeechandlanguagetherapy.blogspot.gr/>

<http://www.selle.gr/>

Άρθρα από επιστημονικά περιοδικά

San Diego City Schools Office of Instructional Support San Diego. (2004-2005). Articulation Differences and Disorders Manual. California

Πρακτικά σεμιναρίων-σημειώσεις

- Άγγελος Λέγγερης, Σημειώσεις μαθήματος «Εισαγωγή στην Λογοπαθολογία», ΤΕΙ Καλαμάτας
- Βασιλειάδης Παναγιώτης, Διάγνωση και Αποκατάσταση Αρθρωτικών-Φωνολογικών Διαταραχών (2015), Σ.Π.Ε.Ε, Αθήνα
- Βασιλοπούλου Παναγιώτα, Σημειώσεις μαθήματος «Φωνολογική Ανάπτυξη και Διαταραχές», ΤΕΙ Καλαμάτας

Παράρτημα

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕ ΛΕΞΕΙΣ ΜΕ ΤΟ ΦΩΝΗΜΑ /v/ ΣΕ ΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΜΕΣΗ ΘΕΣΗ

Άσκηση Αυθόρμητου Λόγου «βρες την λέξη»

Οδηγίες : διαβάζουμε τις προτάσεις στο παιδί και ζητάμε να μας πει την λέξη που λείπει. Αν δυσκολεύεται μπορούμε να δείξουμε την εικόνα.

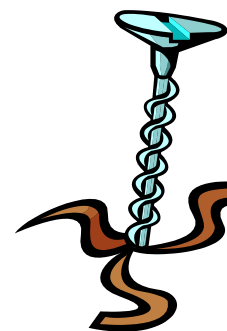
Ο τοξοβόλος πετάει το(βέλος)

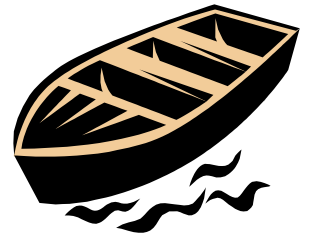
Βάζουμε τα λουλούδια μέσα στο(βάζο)

Βιδώνουμε την (βίδα)

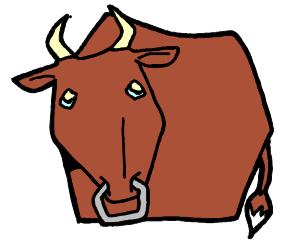
Είναι ξύλινη η..... (βάρκα)

Είναι επικίνδυνος ο(βόας)

Κλωτσάει το (βόδι)

Χιόνισε στο (βουνό)

Οι παντρεμένοι φοράνε(βέρες)

Χτενίζουμε τα μαλλιά με την(βούρτσα)

Το τρένο έχει πολλά(βαγόνια)

Όταν πάμε ταξίδια παίρνουμε την(βαλίτσα)

Ζει στις λίμνες ο(βάτραχος)

Είναι σκληρά τα(βελανίδια)

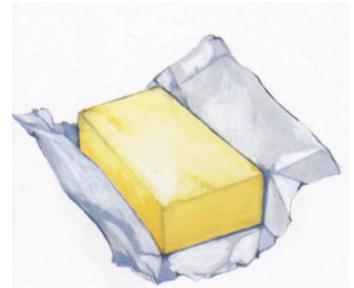
Διαβάζουμε τα (βιβλία)

Έχει κουκούτσι το.....(βερίκοκο)

Βάζουμε στο ψωμί..... (βούτυρο)

Το κρασί είναι μέσα στο (βαρέλι)

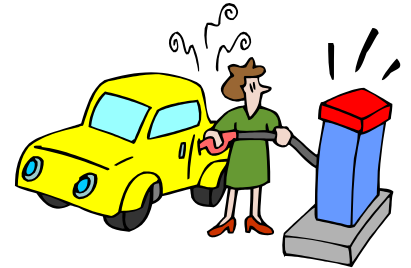
Το καλοκαίρι καθόμαστε στην(βεράντα)

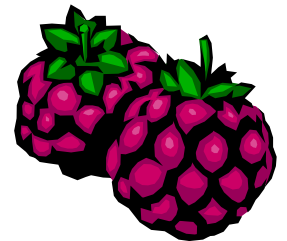
Φοράει στέμμα ο (βασιλιάς)

Στο αυτοκίνητο βάζουμε..... (βενζίνη)

Είναι ξινά τα.....(βατόμουρα)

Ο κύριος ετοιμάζεται να κάνει (βουτιά)

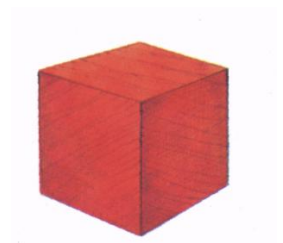
Φυλάει τα πρόβατα ο(βοσκός)

Το νερό είναι μέσα στον(κουβά)

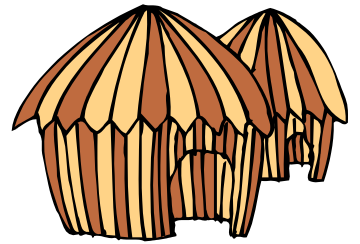
Είναι κόκκινος ο (κύβος)

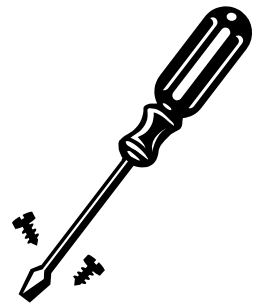
Είναι άσχημος ο..... (κάβουρας)

Είναι ξύλινη η (καλύβα)

Βιδώνουμε με το (κατσαβίδι)

Σκεπαζόμαστε με την(κουβέρτα)

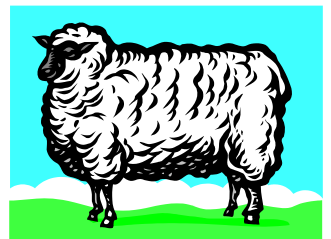
Κοιμόμαστε στο (κρεβάτι)

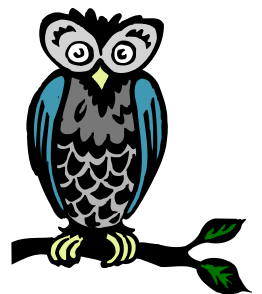
Γράφουμε με το (μολύβι)

Ζει στο λιβάδι το(πρόβατο)

Βγαίνει το βράδυ η (κουκουβάγια)

Το πουλάκι είναι μέσα στο (κλουβί)

Μας ζεσταίνει το (πουλόβερ)

Η κότα κάνει (αβγά)

Χτίζουμε τα σπίτια με τα(τούβλα)

Ο μάγος κρατάει ένα μαγικό.....(ραβδί)

Τα παιδιά παίζουν με τη.....(σβούρα)

Μαζεύει τα φύλλα ο (ασβός)

Όταν μαζεύονται σύννεφα.....(βρέχει)

Στάζει η (βρύση)

Όταν βρέχει φοράμε το (αδιάβροχο)

Το φεγγάρι βγαίνει το(βράδυ)

Το κορίτσι αγόρασε ένα (βραχιόλι)

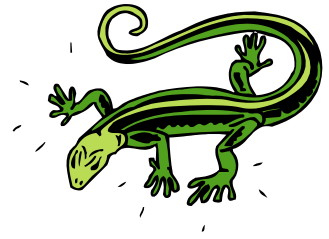
Το μωρό φοράει ένα ριγέ.....(βρακάκι)

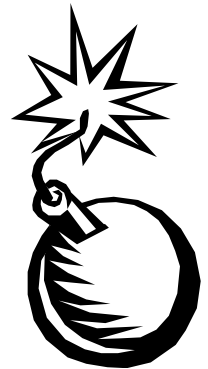
Είναι ασπρόμαυρη η (ζέβρα)

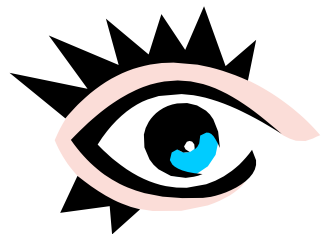
Είναι πράσινη η (σαύρα)

Θα σκάσει η (βόμβα)

Με τα μάτια(βλέπουμε)

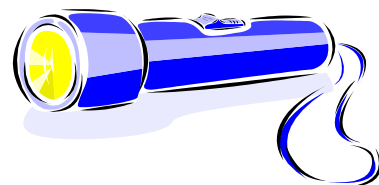

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕ ΛΕΞΕΙΣ ΜΕ ΤΟ ΦΩΝΗΜΑ /f/ ΣΕ ΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΜΕΣΗ ΘΕΣΗ

Άσκηση Αυθόρμητου Λόγου «βρες την λέξη»

Οδηγίες : διαβάζουμε τις προτάσεις στο παιδί και ζητάμε να μας πει την λέξη που λείπει. Αν δυσκολεύεται μπορούμε να δείξουμε την εικόνα.

Ο μπαμπάς άναψε τον(φακό)

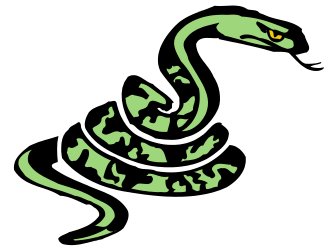
Ζει στη θάλασσα η(φάλαινα)

Τα κορίτσια φοράνε(φούστες)

Τσιμπάει το..... (φίδι)

Για να ζεσταθούμε ανάβουμε την(φωτιά)

Τα πουλιά είναι στην..... (φωλιά)

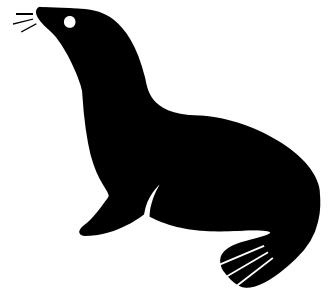
Φωτίζει το δρόμο στα πλοία ο (φάρος)

Το φθινόπωρο πέφτουν τα(φύλλα)

Κολυμπάει η (φώκια)

Όταν κάνουμε γυμναστική φοράμε.....(φόρμα)

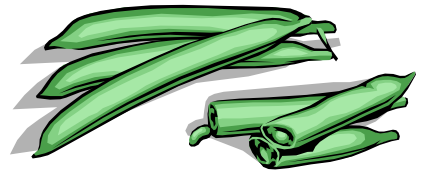
Όταν έχει σκοτάδι ανάβουμε τα.....(φώτα)

Ο κήπος έχει πολλά (φυτά)

Είναι νόστιμα τα(φασόλια)

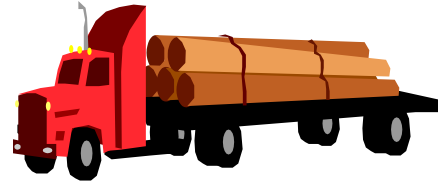
Κάτω από την μπλούζα μας φοράμε την (φανέλα)

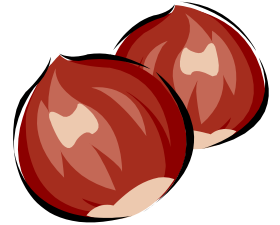
Το βράδυ βγαίνει το (φεγγάρι)

Κουβαλάει φορτία το (φορτηγό)

Ο σκίουρος τρώει(φουντούκια)

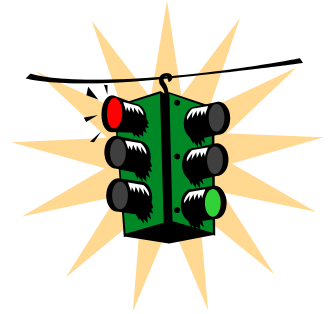
Στο στρατό πηγαίνει ο (φαντάρος)

Όταν αρρωσταίνουμε παίρνουμε.....(φάρμακα)

Άναψε το(φανάρι)

Βάζουμε το γράμμα μέσα στο(φάκελο)

Μαζεύουμε τα σκουπίδια με το (φαράσι)

Στα εξωτικά δάση υπάρχουν (φοίνικες)

Οι κλέφτες πηγαίνουν στην (φυλακή)

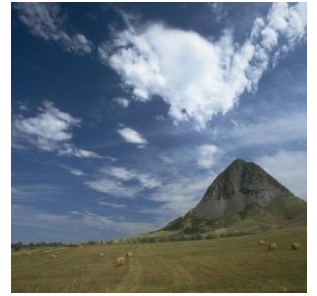
Το χειμώνα φοράμε το(μπουφάν)

Το πρωί ο μπαμπάς πίνει (καφέ)

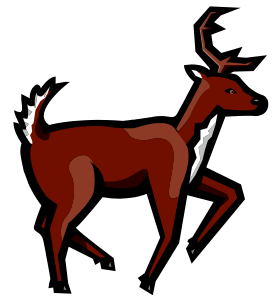
Είναι ψηλός ο (λόφος)

Για να μην κρυώνει το κεφάλι μας φοράμε το.....(σκούφο)

Ζει στο δάσος το (ελάφι)

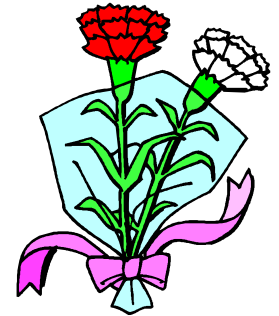
Όταν βρέχει μαζεύονται (σύνεφα)

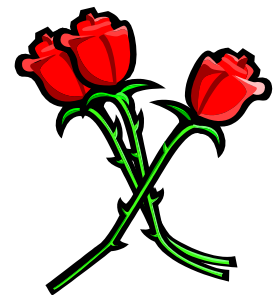
Τα φρούτα είναι μέσα στο (καφάσι)

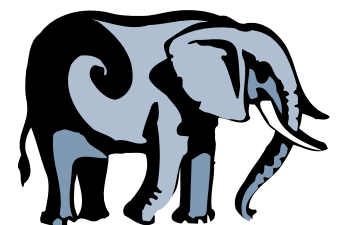
Μυρίζουν όμορφα τα (γαρύφαλλα)

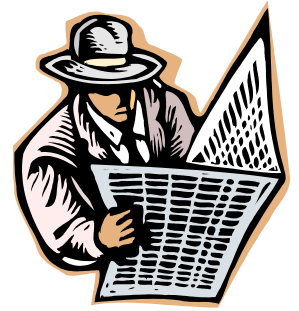
Η γιαγιά έχει στον κήπο πολλά(τριαντάφυλλα)

Είναι τεράστιος ο(ελέφαντας)

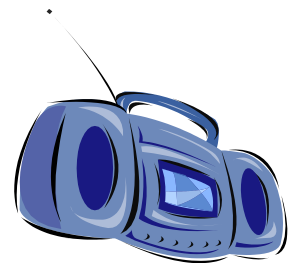
Ο κύριος διαβάζει την (εφημερίδα)

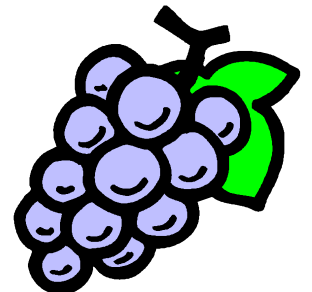
Πάμε στο σχολείο με το(λεωφορείο)

Ακούμε μουσική με το (κασετόφωνο)

Το καλοκαίρι τρώμε (σταφύλια)

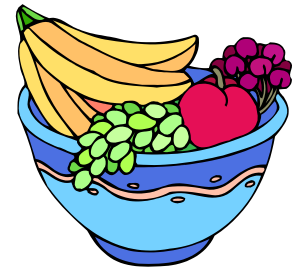

Χτυπάει το (τηλέφωνο)

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕ ΣΥΜΠΛΗΓΜΑΤΑ ΤΟΥ /φ/

Είναι νόστιμα τα(φρούτα)

Τα πουλιά πετάνε με τα (φτερά)

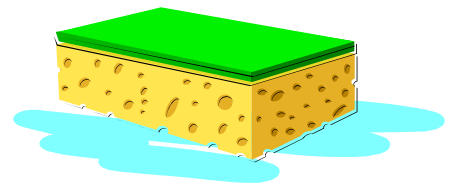
Σκάβουμε με το(φτυάρι)

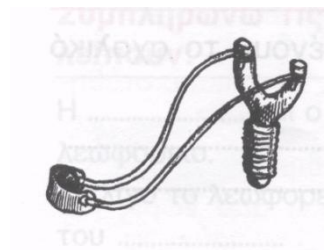
Καρφώνουμε με το (σφυρί)

Πλένουμε τα πιάτα με το (σφουγγάρι)

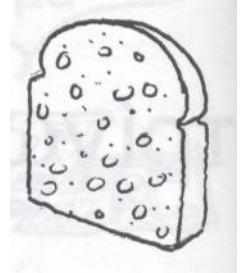
Πετάμε πέτρες με την (σφεντόνα)

Είναι κόκκινες οι (φράουλες)

Το πρωί τρώμε με το γάλα..... (φρυγανιά)

Ο εργάτης καρφώνει το (καρφί)

Πίνουμε τον καφέ με το (φλυτζάνι)

Παίζουμε μουσική με την (φλογέρα)

Ο κύριος δεν βλέπει, είναι.....(τυφλός)

Ο παππούς δεν έχει μαλλιά, είναι(καραφλός)

Είναι ξύλινος ο (φράχτης)

Τα δέντρα ρίχνουν τα φύλλα τους το (φθινόπωρο)

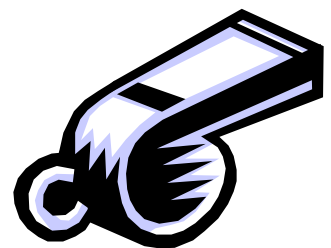
Ακούμε με το (αυτί)

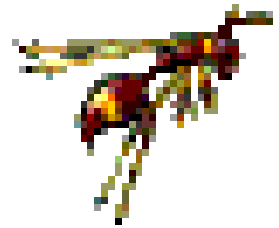
Το χιόνι έχει χρώμα (λευκό)

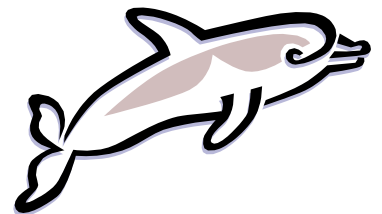
Σφυρίζουμε με την(σφυρίχτρα)

Τσιμπάει η (σφήκα)

Είναι φιλικό το..... (δελφίνι)

Τα πουλιά πιάνουν την τροφή τους με το(ράμφος)

Ο κύριος δεν έχει χρήματα, είναι(φτωχός)

Ο κύριος ράβει ρούχα, είναι ένας(ράφτης)

(Βασιλειάδης, 2015)

Στοματοπροσωπικές ασκήσεις :

Παρουσιάζουμε τις κάρτες στο παιδί και του ζητάμε να κάνει ότι απεικονίζουν αυτές. Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε έναν καθρέφτη για την διευκόλυνση του παιδιού. Επίσης ζητάμε με οδηγίες τις κινήσεις που πρέπει να κάνουν τα παιδιά για να επιτύχουν την σωστή θέση π.χ.- βάλε την γλώσσα σου πίσω από τα κάτω δόντια.

